

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
FİNANSAL İKTİSAT VE BANKACILIK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

PARA POLİTİKASI ARACI OLARAK BASEL
UYGULAMALARI: BASEL III ÜZERİNDEN BİR
UYGULAMA

Selami ÖZCAN

Danışman

Doç. Dr Hakan KAHYAOĞLU

İZMİR - 2013

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “*Para Politikası Aracı Olarak Basel Uygulamaları:Basel III Üzerinden Bir Uygulama*” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

....../....../.....

Selami ÖZCAN

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Para Politikası Aracı Olarak Basel Uygulamaları:
Basel III Üzerinden Bir Uygulama
Selami ÖZCAN
Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İktisat Anabilim Dalı
Finansal İktisat ve Bankacılık Programı

Para politikalarının etkinliği ve finansal istikrar arasındaki ilişki son küresel krizle birlikte daha da öne çıkmıştır. Gelişmiş ülkelerde dahil olmak üzere finansal istikrar bankacılık sektörünün denetimi ve gözetimi kriz süreciyle önem kazanmıştır. Son krizle birlikte finansal istikrar konusu para politikasının bir amacı olarak ön plana çıkmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde finansal sistemin düzenlenmesine yönelik düzenlemeler bir para politikası aracı olarak kullanılması yönünde bir eğilim ortaya çıkmıştır. Finansal piyasaların riske dayalı düzenlemeleri yanında var olan yükümlülüklerine dayalı yeni araçlar Merkez Bankaları tarafından para politikası aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu araçlardan biride Basel düzenlemeleridir. Basel düzenlemeleri ilk olarak bankaların riskli varlıklarına göre belirlenen bir sermaye yeterlilik oranı çerçevesinde uygulamaya konmuştur. Bu uygulamanın yapısı 2007-2008 kriziyle birlikte değişmiştir. Herşeyden önce finansal kurumların yükümlülüğüne dayalı yeni bir sermaye yeterlilik kavramı ortaya konmuştur. Bu oran kaldıracı dayalı zorunlu karşılık politikaları için yeni bir dayanak olmuştur. TCMB bu aracı 2013 yılından sonra yeni bir yapısal para politikası olarak uygulamaya geçirmiştir. Bu çalışmada söz konusu aracın etkin bir para politikası aracı olup olmayacağı yönünde ampirik bir uygulamayla analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre söz konusu araç etkin bir para politikası aracı olabilir.

Anahtar Kelimeler : BASEL, ADF, KPSS, Birim Kök Testi, Sınır Testi, Para Politikası.

ABSTRACT
Master's Thesis
Basel Implementation As A Monetary Policy Tool:
Empirical Analysis on Basel III
Selami ÖZCAN

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Economy
Financial Economics and Banking Program

The relationship between the effectiveness of monetary policy and financial stability has come forward with the latest global crisis. In the process of crisis, the financial stability, including that in the developed countries, has gained importance with the control and supervision of the banking sector. With the latest crisis, financial stability has come forward as an objective of monetary policy. With respect to this, a trend towards the use of the regulations for the regulation of financial system as a tool for monetary policy has emerged. Next to the regulations based on the risk of the financial markets, the new tools based on the current obligations have been begun to be used as the monetary policy tool by the Central Banks. One of these tools is Basel regulations. Basel regulations are put into practice firstly in accordance with the capital adequacy ratio determined with the banks' risky assets. The structure of this has been changed with 2007-2008 crisis. First of all, a new concept of capital adequacy based on the obligations of financial institutions has been put forth. This ratio has become a new ground for the reserve policies based on leverage. TCMB implemented this tool as a new structural monetary policy after 2013. In this study, whether the questioned tool can become an effective monetary policy tool has been analyzed with an empirical practice. According to the results of the study, the questioned tool can be an effective monetary policy tool

Keywords : BASEL, ADF, KPSS, Unit Root Test, Bounds Test, Monetary Policy

PARA POLİTİKASI ARACI OLARAK BASEL UYGULAMALARI: BASEL III ÜZERİNDEN BİR UYGULAMA

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİL LİSTESİ	x
EK LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FİYAT VE FİNANSAL İSTİKRAR AMACINA YÖNELİK PARA POLİTİKASI ARAÇLARI

1.1. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI'NIN PARA POLİTİKASININ AMACI OLARAK FİYAT VE FİNANSAL İSTİKRAR KAVRAMLARI	3
1.2. FİYAT-FİNANSAL İSTİKRAR ARASINDAKİ İLİŞKİ	5
1.3. PARA POLİTİKASI STRATEJİSİ OLARAK ENFLASYON HEDEFLEMESİ	7
1.3.1. Fiyat İstikrarının Sağlanmasına Yönelik Enflasyon Hedeflemesi	7
1.3.2. Parasal Aktarım Mekanizmasının İşleyişi Açısından Para Politikası Araçları	8
1.3.2.1. Parasal Aktarım Mekanizmasında Faiz Oranı Kanalı	9
1.3.2.2. Parasal Aktarım Mekanizmasında Döviz Kuru Kanalı	11
1.4. PARA POLİTİKASI STRATEJİLERİ AÇISINDAN PARA POLİTİKASI ARAÇLARI	12
1.4.1. Para Politikalarının Dolaysız Araçları	12
	vi

1.4.2. Para Politikasının Dolaylı Aracı Olarak Açık Piyasa İşlemleri	13
--	----

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL İSTİKRARA YÖNELİK BİR ARAÇ OLARAK BASEL

2.1. BASEL BANKACILIK DENETİM KOMİTESİNİN GELİŞİM SÜRECİ	15
2.2. BASEL RİSK ORANLARININ HESAPLANMASINDA YAKLAŞIMLAR	17
2.3. BİR PARA POLİTİKASI ARACI OLARAK BASEL III	19
2.4. TÜRKİYE’DE BASEL SÜRECİ	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSAL İSTİKRAR AMACI İÇİN BİR PARA POLİTİKASI ARACI OLARAK BASEL III ETKİNLİĞİNİN ANALİZİ

3.1. VERİLER	25
3.2. ZAMAN SERİLERİNDE DURAĞANLIK	25
3.2.1. Genişletilmiş Dickey-Fuller Birim Kök Testi	27
3.2.2. Kwiatkowski, Phillips, Schmidt, Shin (KPSS) Testi	28
3.3. PESERAN SHİN SMİTH (SINIR) TÜMLEŞME ANALİZİ	29
3.4. ANALİZ BULGULARI	30
3.4.1. Zaman Serilerinin Durağanlık Analizi	30
SONUÇ	37
KAYNAKÇA	40
EK	

KISALTMALAR

ADF	Genişletilmiş dikey fuller birim kök testi
AIC	Akaike Bilgi Kriteri
ARDL	Autoregressive Distributed Lag Modelling(Sınır Testi)
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BKZ	Bakınız
BAS	Basel III serisi
BIS	Bank For International Settlements
DF	Dikey Fuller Birim Kök Testi
F stat	F İstatistiği
HDM	Hata Düzeltme Mekanizması
HDTM	Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığı
KPSS	Kwiatkowski, Peseran Shin Smith
Lnrkrd	Logaritması alınmış reel kredi serisi
PP	Phillips perron birim kök testi
PSS	Peseran Shin Smith Testi
SBC	Shawarz Bayesian Bilgi Kriteri
SYR	Sermaye yeterlilik rasyosu
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Düzey ADF Birim Kök Test Sonuçları	s. 30
Tablo 2: Birinci Fark ADF Birim Kök Test Sonuçları	s. 31
Tablo 3: KPSS Birim Kök Test Sonuçları	s. 31
Tablo 4: Zivot-Andrews Tek Kırılmalı Birim Kök Testleri	s. 32
Tablo 5: Optimal Gecikme Uzunluğu	s. 33
Tablo 6: Uzun Dönem Denklemin Tahmin Sonuçları	s. 34
Tablo 7: Sınır Testi Hata Düzeltme Mekanizması	s. 34

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Parasal Aktarım Mekanizması

10

EK LİSTESİ

EK 1: BAS Değişkeninden Kredilere Yönelik Nedensellik Testi Sonuçları ek s.1

GİRİŞ

Finansal istikrar ve para politikasının etkinliği arasındaki güçlü bağ son küresel finansal kriz ile ön plana çıkmıştır. Finans sektöründe, gelişmiş ülkelerde dahil olmak üzere, bankacılık sektörünün payı büyüktür. Dolayısıyla finansal istikrar, bankacılık sektörünün denetimi ve gözetimi ile çok yakinen ilişkilidir.

Merkez Bankalarının hem reel ekonomi hemde finansal piyasalarla ilişkide olması nedeni ile finansal istikrarsızlığa neden olan sistemik riskin oluşumunu en iyi takip edebilecek kurumlardan biri olduğu düşünöldüğünde finansal istikrarı gözetleme görevini üstlenen otoriteler arasında yer alması gereklidir. Diğer kurumlarla eşgüdüm içinde çalışması ve finansal sektörün bileşenlerinin birbirlerini tamamlayıcı roller üstlenmesi, finansal istikrarın tesisine ve sürdürölmesine katkıda bulunacaktır.

Bu çerçevede, finansal istikrarın sağlanmasına merkez bankalarının nasıl ve hangi yöntemlerle katkıda bulunacağı konusu önemlidir. Merkez bankalarının alacağı para politikası kararlarının ekonomiyi temel amaçlara ulaşmasını sağlayacağını bilmesi, uyguladığı para politikası stratejisi doğrultusunda paranın miktarını / maliyetini nasıl etkileyeceğine karar vermesi gerekmektedir. Bu noktada para aktarım mekanizması, Merkez Bankalarının para politika stratejileri ve para politikası araçlarını belirlemesi gerekmektedir.

Diğer yandan finansal piyasaların en büyük oyuncusu olan bankaların sermaye yapıları, kredilendirme stratejileri, kredi yönetim felsefeleri, sorunlu kredi oranlarında yukarıda değindiğimiz genel politikaların oluşturulması ve uygulanmasında çok önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Finansal piyasalarda istikrarın sağlanması ve sürdürölabilmesi ancak bu piyasanın en büyük aktörü durumundaki banka sektörünün sağlıklı olmasıyla çok yakinen ilişkilidir. Son küresel finansal kriz bankacılık sektöründe meydana gelecek sorunların bir anda ülke ekonomilerinde nasıl bir finansal krize yol açtığını, hatta bununlada kalmayıp çağımızdaki global ilişkiler nedeniyle diğer ülkelere yayılarak global bir kriz haline gelebildiğini göstermiştir.

Finans sektöründeki bu büyük oyuncunun (bankaların) sermaye yapılarının güçlü olması sağlıklı bir ülke ve dünya finansal sistemi için gereklidir. Bu nedenle

öncelikle Basel – I daha sonra Basel – II kriterleri getirilmiş bununlada yetinilmeyerek Basel – III kriterlerinin uygulaması başlatılmıştır.

Yukarıda değinilen hususların daha ayrıntılı bir biçimde incelenmek suretiyle anlaşılmasının hedeflendiğı bu tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde fiyat istikrarı ve finansal istikrarın tanımlamadaki ana prensiplerin neler olduğu açıklanarak, fiyat istikrarı ile finansal istikrar arasındaki ilişkiye değinilecektir. Ayrıca fiyat istikrarı ve finansal istikrar için önemli olan enflasyon hedeflemesi üzerinde durulacaktır.

İkinci bölümde finansal sektörün en büyük oyuncusu olan bankacılık sektörünün mali yapısının sağlıklı şekilde yönetilmesi için oluşturulan Basel – I, Basel – II ve Basel – III kriterleri tanımlanarak aralarındaki farklılıklar belirtilecektir.

Üçüncü bölümde Basel - III uygulamalarının bir para politikası aracı olarak kullanıp kullanılmayacağı test edilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİYAT VE FİNANSAL İSTİKRAR AMACINA YÖNELİK PARA POLİTİKASI ARAÇLARI

1.1. TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI'NIN PARA POLİTİKASININ AMACI OLARAK FİYAT VE FİNANSAL İSTİKRAR KAVRAMLARI

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)'nin tanımına göre, para politikası, temel olarak fiyat istikrarı, ekonomik büyüme ve istihdam artışı gibi hedeflere ulaşabilmek için paranın elde edilebilirliğini ve maliyetini etkilemeye yönelik alınan kararları ifade eder (TCMB, 2012:9).

Fiyat istikrarı; TCMB'nin tanımına göre (TCMB, 2012:5) "para politikasının büyüme ve istihdam gibi uzun dönemli temel amaçlarına yönelik olarak ekonomik birimlerin karar alma süreçlerinde etkili olmayacak ölçüde düşük ve istikrarlı bir enflasyon oranının sürdürülmesi durumu" olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Fiyat istikrarı, paranın değerinin istikrarıdır. Fiyat istikrarında sektörler arasındaki fiyatların aynı yönde hareket etmeyeceği gibi talep ve arz koşullarına göre istikrar durumunda da fiyatlar dalgalanabilir. Ancak bu dalgalanma sürekli ve hızlı bir şekilde fiyatlar genel düzeyinin yükselmesine yol açmadığı sürece enflasyonist olarak ifade edilmeyebilir.

Fiyat istikrarının olmadığı iktisadi bir ortamda bireylerin karar alma süreçlerinde geleceği öngörememelerinde temel belirleyici geçmiş algılamalıdır. Bu durum bireylerin endeksleme alışkanlıklarının ortaya çıkmasına dolayısıyla enflasyonun kronikleşmesine yol açmaktadır. Bu durumda enflasyon beklentileri enflasyon belirsizliğinin en önemli nedenidir (Cukierman ve Meltzer,1986). Bundan dolayı endeksleme için seçilen değişken ile enflasyon arasında karşılıklı bir etkileşim ortaya çıkmaktadır. Enflasyonun kronikleşmesi, paranın satın alma gücünün düşmesi beklentisine neden olarak bireylerin paradan kaçmasına da neden olmaktadır. Bu durumda, para servet biriktirme işlevini yerine getirememektedir (Parasız,2007b: 43).

Paranın servet biriktirme işlevini kaybetmesi ekonomide, paranın başka servet biriktirme araçlarıyla ikame edilmesine yol açmaktadır. Genel olarak paranın

likidite özelliği dikkate alınırsa ikame edecek araçların da likiditesi yüksektir. Bu nedenle yerel paralar enflasyon oranı kadar değer yitirdiğinde, bu değer artışı kadar değer kazanacağı düşünülen diğer likit varlıklara talep artar. Bu durum yerli para yerine rezerv para niteliği kazanmış paraların bir servet biriktirme aracı olarak önem kazanmasına yol açmaktadır. Bu durum dolarizasyon olarak ifade edilmektedir. Literatürde varlık ikamesi olarak tanımlanan dolarizasyon kavramı yerli paraya olan talep ile enflasyon arasındaki ters yönlü ilişkinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Savastano, 1996:5).

Yüksek enflasyonun olduğu ülkelerde ülke para biriminden borçlananlar avantajlı duruma geçmektedirler. Çünkü enflasyon nedeniyle ödeyecekleri borç miktarı geri ödeme tarihine paralel olarak azalmaktadır. Buda gelir dağılımı üzerinde olumsuz etkilerden biridir. Bundan dolayı Para politikasının işlevleri arasında paranın değerini belirlemesi aracılığı ile gelir dağılımını etkilemeside gelir. Ancak son yıllarda para politikasının bu amaca yönelik bir uygulaması ülkeler temelinde görülmemektedir. 2007-2008 krizi bu yönde bir farklı eğilim ortaya çıkarmış olsada, gelişmekte olan ülkeler için fiyat istikrarı hala önemli bir amaç durumundadır.

Günümüzde ortaya çıkan finansal krizler merkez bankalarının fiyat istikrarı ile finansal istikrarı birlikte düşünmesine yol açmıştır. Parasal aktarım mekanizması, ödeme sistemleri ve merkez bankasının nihai ödünç verme mercii olması para politikası ile finansal istikrar arasında bir ilişkinin olmasına yol açmaktadır.

Para politikası stratejisi, kısa vadeli faiz oranları ve açık piyasa işlemleri merkez bankalarının para politikaları çerçevesinde esas itibari ile fiyat istikrarını sağlayabilmek için kullandığı araçlardır. Bu araçlar aynı zamanda finansal istikrara da katkı yapmaktadır. Fiyat istikrarı için para miktarının kontrolü, finansal istikrar için ise likiditenin kontrolünün gerekliliği iki amaca yönelik olarak araçların birlikte kullanılmasına imkan vermektedir (Parasız, 2009:282). Bu durum iki amacın da merkez bankaları tarafından gerçekleştirilebileceği yönünde bir bilgi sağlamaktadır. Ancak bunun için temel koşulların varlığı gereklidir (Schinasi, 2004:1-2).

Bu temel koşullardan ilki, finansal istikrar dendiğinde finansın alt yapısı, kurumları ve finansal piyasaları içeren geniş bir kavram olduğunun dikkate alınmasının gerekli olduğudur. Finansal sistem, hem parasal sistemi ve ilgili kurumları, süreçleri ve ilişkileri hem de özel kuruluşların aktivitelerini ve yapılarını

içermektedir. Bu sistemin herhangi bir bileşeninde oluşacak bir olumsuzluğun genel istikrarı bozabilecek etkiye sahip olduğu düşünülmelidir. Finansal istikrar denildiğinde birkaç konuyu göz önünde tutmak gerekmektedir.

- Birincisi finansal kurumlar, piyasalar ve alt yapısıdır. Bu sistem hem kamu hem de özel kuruluşların faaliyetlerini kapsamaktadır.
- İkincisi paranın hesap birimi ve servet yaratma fonksiyonunun olması,
- Üçüncüsü finansal sistemin kendi kendini uyarıcı bir yapıya sahip olarak sistemik bir risk yaratmamasıdır.

Finansal istikrar kavramı, “finansal piyasalarda faaliyet gösteren kurumlardaki ve ödeme sistemlerindeki istikrarı ve söz konusu piyasaların, piyasaların içindeki kuruluşların ve sistemlerin şoklara karşı dayanıklılığı” olarak ifade edilmektedir (TCMB Finansal İstikrar 2005:i).

Finansal istikrarsızlık ise finansal varlıkların fiyatlarındaki değişiklikler, finansal kurumların taahhütlerini yerine getirememesi nedeniyle ekonomik performansın zafiyete uğramasıdır (Crockett, 1997).

Finansal istikrarsızlığı finansal istikrara neden olabilecek finansal piyasalardaki olumsuz gelişmeler ya da şoklar olarak algılayabiliriz. Finansal istikrarsızlığın nedenleri birden fazla olabilir. Burada göz önüne alınması gereken nokta nedenlerin istikrarsızlığa sebep olabilecek kadar büyük ve ekonominin dayanabileceğinden uzun sürmesidir. Bu bazen bir bankanın taahhütlerini yerine getirememesi bazen de global firmaların ödeme gücü içine düşmesi olarak karşımıza çıkabilmektedir. İstikrarsız yapıya haiz finans piyasaları ekonomide önemli tahribatlara yol açabilir (Sosyo Ekonomi, 2012:17).

1.2. FİYAT - FİNANSAL İSTİKRAR ARASINDAKİ İLİŞKİ

Finans piyasalarının gelişmesi, çeşitlenmesi derinleşmesi, globalleşme, iletişim kanallarının çeşitlenmesi ve daha etkin kullanılmaya başlaması merkez bankalarının fonksiyonlarını etkilemiştir. Özellikle 1980 yılından sonra finansal krizlerin artması merkez bankalarının sadece fiyat istikrarını değil aynı zamanda finansal istikrarı da

göz önüne almasına neden olmuştur. Fiyat istikrarı ile finansal istikrar birbirlerini tamamlar hale gelmiştir. Fiyat istikrarı finansal strese yol açabileceği gibi, gelir ve refah seviyesini belirleyebilecek, borç alanlarla verenler arasında fiyat iniş ve çıkışlarından oluşabilecek problemleride düzenleyebilecek konuları kendi içerisinde barındırmaktadır. Finansal istikrar ile fiyat istikrarı birbirini tamamlar ve destekler. Fiyat istikrarı finansal strese, refah dağılımına olumlu yada olumsuz etki edebilmektedir. Diğer taraftan merkez bankasının para basması, özel bankanın ise para çarpanı mekanizması ile para yaratabilmesi merkez bankalarının finansal istikrar konusuna müdail olması ile sonuçlanmıştır (Schioppa, 2002:4).

İstikrarlı bir finansal sistem para politikası uygulamalarının daha sağlıklı ve piyasanın işleyişine uygun aktarılmasını sağlar. Ayrıca şokların finansal sektör yoluyla ekonomiye yayılmasını kısıtlayarak yada engelleyerek fiyat istikrarının yaratılmasına katkı sağlar.

Özellikle finansal sistemin genel bilanço yapısı ile birlikte merkez bankalarının bilançosu arasında ortaya çıkan ilişki, fiyat istikrarı ile finansal istikrarın birlikte bir amaç olmasına yol açmaktadır. Fiyat istikrarına yönelik olarak parasal büyüklüklerin kontrolü veya parasal genişlemenin kontrol edilmesi finansal sistemin bilanço yapısının kontrol edilmesine neden olarak finansal istikrar kavramının önem kazanmasına yol açmaktadır (Schioppa, 2002:3). Ancak bir sektörün bilançosu kontrol edilirken diğer bilanço yapılarında da değişimler ortaya çıkar. Özellikle likiditenin kontrolüne yönelik araçlar ekonomideki tüm karar birimlerinin bilanço yapısı üzerinde etkiler ortaya çıkarır. Bundan dolayı parasal aktarım mekanizmalarının analizinde bilanço kanalı, bankacılık bilanço kanalı, hane halkı bilanço kanalları önemli birer mekanizma olarak ele alınmaya başlanmıştır.

Finansal sistem çok yüksek bir yükümlülük ile çalışmaktadır. Bu nedenle herhangi bir likitide yada güven sorunu finansal sistemin etkilenmesine hatta tamamen çökmesine neden olabilmektedir. Bu anlamda finansal sistemin kırılğan olduğunu söylememiz olanak dahilindedir. Malum olduğu üzere sistemlerde likitide sağlamak paranın satın alma gücünün yabancı paralar nezdindeki değerinin korunması merkez bankalarının sorumluluğu altındadır. Buda tüm karar birimlerinin varlık ve yükümlülük yapısının yönetimini gerekli kılmaktadır. Bundan dolayı fiyat

istikrarını korumak için doğru bir likitide yönetimi aynı zamanda finansal istikrarıda gerekli kılmaktadır.

1.3.PARA POLİTİKASI STRATEJİSİ OLARAK ENFLASYON HEDEFLEMESİ

Enflasyon hedeflemesi rejimi para politikasının fiyat istikrarını sağlamaya ve sürdürmeye yönelik olarak kurumsallaştığı modern bir stratejidir (TCMB, 2006). Enflasyon hedeflemesi rejimin uygulama açısından bir para politikası stratejisi olduğu bilinmektedir. Ancak 2007-2008 krizi ile birlikte fiyat istikrarının ülke ekonomilerinin istikrarlılığı için yeterli olmadığı yaşanan bir kriz süreciyle görülmüştür. Bu durum fiyat istikrarının, finansal istikrarla birlikte nasıl sağlanacağı konusunda arayışı ortaya çıkarmıştır.

1.3.1. Fiyat İstikrarının Sağlanmasına Yönelik Enflasyon Hedeflemesi

Enflasyon hedeflemesi hükümet, merkez bankası ya da ikisinin birlikte hareket etmesi yoluyla, enflasyon oranı için belirli bir zaman boyutu dahilinde gerçekleştirilmek amacıyla resmi niceliksel bir hedefin ya da hedef aralığının halka ilan edilmesi şeklinde tanımlanabilir (Bernanke ve Mishkin, 1997:98). 1990'lı yılların başından itibaren söz konusu uygulama Merkez Bankalarının asli görevi olmaya başlamıştır. Bunun için Merkez Bankaları özellikle enflasyon hedeflemesini kullanmaktadırlar. Enflasyon hedeflemesi fiyat istikrarı sağlamak için para politikasının belirli bir dönem belirlenen hedefe ya da hedef aralığına dayandırılması bunun topluma açıklanmasına dayalı bir uygulamadır. Bunun için gerekli olan temel koşullarından bazıları şunlardır.

- Merkez Bankaları bağımsız olmalı,
- Kamu sürdürülebilir bir borç stoğuna sahip olmalı,
- Fiyat istikrarı ana para politikası hedefi olarak belirlenmeli,
- Mali piyasalar güçlü ve likidite şoklarını emme kapasitesi olmalıdır.

Son koşul fiyat istikrarı ile finansal istikrarı birbiriyle ilişkili bir amaç haline getirmektedir. Ayrıca bir finansal sistem şok emme kapasitesine sahip değil ise fiyat istikrarının gerçekleşmesini engeller. Bununla birlikte fiyat istikrarının sağlanmasına

yönelik uygulamalar ekonomideki karar birimlerinin bilançosu üzerinde yaptığı etkiye bağlı olarak da finansal istikrarsızlığın ana nedeni olabilmektedir. Bu durum fiyat istikrarına yönelik enflasyon hedeflemesi politikalarını ve buna bağlı yeni araçların oluşturulmasını gerekli kılmaktadır.

Devletin borç stokunun sürdürülebilir olması iç ve dış kaynaklı şokların finansal sistem tarafından etkisinin azaltılmasına olanak veren önemli bir değişkendir. Bu açıdan değerlendirildiğinde finansal istikrar için finansal baskının olmaması gereklidir. Finansal baskı finansal sistem ile kamu dengesi arasında ilişkinin gücüne bağlıdır. Bu durum finansal istikrarsızlığın kaynağı olduğu gibi kamu borcunun sürdürülebilirliği üzerinde etkiler ortaya çıkarabilir bir faktördür. Bundan dolayı enflasyon hedeflemesi rejiminde kamu kesiminin birincil fazla vermesi önemli olmaktadır.

Finansal istikrarın sağlanmasına yönelik olarak enflasyon hedeflemesinin nasıl uygulanabileceği konusunda önemli olan noktalardan biri parasal aktarım mekanizmasının nasıl çalışacağı ve bu mekanizma içinde para politikası araçlarının etkinliğinin ne olacağıdır.

1.3.2. Parasal Aktarım Mekanizmasının İşleyişi Açısından Para Politikası Araçları

Merkez bankaları, firmaların ya da hane halklarının fiyatlar ve diğer ekonomik koşullardaki davranışlarını doğrudan kontrol edemezler. Bu nedenle merkez bankaları para politikası stratejilerini belirlerken enflasyonu belirleyen ve kontrol edebilecekleri değişkenleri, bu değişkenlerin enflasyonu hangi kanallarla etkileyeceğini analiz etmektedirler. Para politikalarını da bu analizlere göre belirler. Para politikası uygulamalarının karar birimleri üzerindeki dolaylı ve dolaysız etkilerini ortaya çıkaran değişkenler parasal aktarım mekanizması olarak tanımlanır. Genel olarakta bu mekanizmalara bağlı olarak para politikası araçlarının etkinliği önem kazanır.

Keynesyen yaklaşımlarda para stoğu arttırıldığında genişleyen paranın finansal aktif alımlarını tetikleyip faizlerin düşeceği, düşen faizle birlikte para tutumunu arttıracığı varsayılır. Monatarist yaklaşımda ise, para arzındaki bir artış sonucu para stoğu diğer yerli ve yabancı varlık stoğuna oranla artar ve paranın marjinal faydasıda

bu diğer varlıklara göre değişir. Bu değişiklikler birçok nispi fiyatın değişmesini içerir. Monatarist iktisatçılar ekonomiyi bir kara kutu olarak ele alırlar ve kutunun içi net olmadığından paranın hangi değişkenleri etkileyerek çıktıda bir değişme yarattığı net değildir (Parasız, 2009:482). Bernanke ve Blinder (1988) krediyi IS-LM analizine uygulamıştır. Tahvil piyasasına girmeyen birimler, bankalardan aldıkları krediler aracılığı ile finansman olanağı bulmuşlardır. Bu modelde finans piyasalarında oluşan faiz oranları ile birlikte banka kredi faiz oranı göz önüne alınarak IS eğrisinden CC mal ve kredi eğrisi elde edilmiştir. IS-LM yalın parasal modeldir ve bu modele kredinin eklemesiyle oluşan CC-LM modeline kredi görüşü denilmektedir (Parasız, 2009:522). Bernanke-Blinder yaklaşımıyla birlikte parasal aktarım mekanizmaları içinde banka bilançolarının önem kazanması, para politikasında finansal sistemin bilanço yapısının önem kazanmasına yol açmıştır. Bu analizde özellikle iki kanal önem kazanmıştır. Bunlardan ilki faiz oranı kanalı diğeride, döviz kuru kanalıdır.

1.3.2.1. Parasal Aktarım Mekanizmasında Faiz Oranı Kanalı

Faiz oranı ile aktarım kanalı geleneksel para arzı azalışı (artışı) ile birleştirilmiş faiz oranı artışı (azalışı) dır. Reel para arzındaki bir değişiklik nominal faiz oranları üzerinde bir likitide etkisine yol açarak bu ikisinin ters yönde hareket etmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte eğer nominal faiz oranlarındaki değişim fiyatların yavaş uyarlandığı bir model içerisinde ele alırsak likitide etkisi, reel faiz oranlarında bir değişime tabi olmakta ve bu ekonomik faaliyetler üzerinde potansiyel bir etki yapmaktadır.

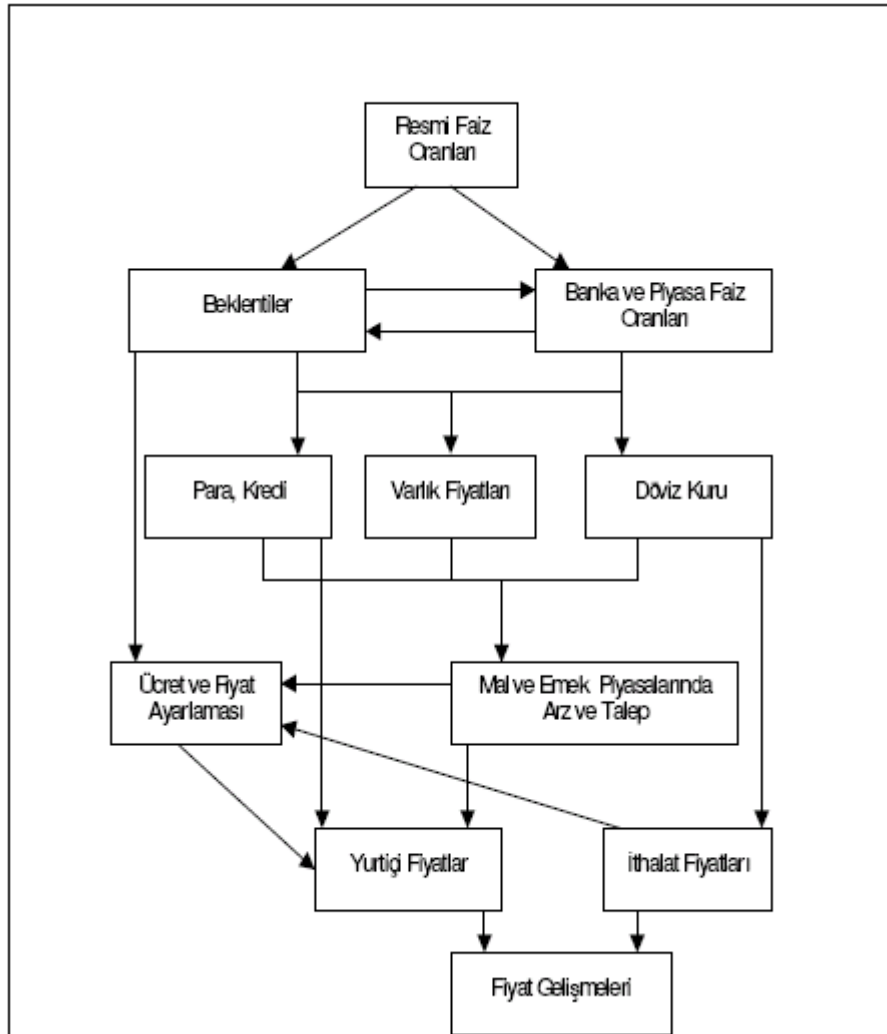
Geleneksel faiz oranı ile aktarım dört varsayıma dayanmaktadır;

- Merkez Bankası tam ikamesi olmayan para arzı üzerinde kontrol sahibi olmalıdır.
- Merkez Bankası nominal faiz oranları gibi reel faiz oranlarıda etkiler.
- Kısa dönem reel faiz oranlarını değiştiren politikalar, hane halkının ve iş çevrelerinin harcama kararlarını etkileyen uzun dönem reel faiz oranlarındada etkiler.

- Para politikasına faiz oranlarına duyarlılıkları ölçüsünde tepki gösteren harcamaların, çıktıda da gözlenebilen etkileride olmalıdır.

Genel olarak parasal aktarım mekanizması ve onun dolaylı olarak ekonomiyi etkileme kanalları aşağıda şekilde verilmiştir.

Şekil 1: Parasal Aktarım Mekanizması

Kaynak: The Monetary Policy of the ECB, 2001.

Şekildeki aktarım mekanizması finansal sistem ile para politikası uygulamaları arasındaki ilişkiyi de özetlemektedir. Yukarıdaki şekil faiz oranlarının değişmesine bağlı olarak bankaların ve diğer karar birimlerinin davranışının değişmesine yol açan değişkenleri göstermektedir. Burada en önemli nokta söz

konusu faiz oranlarına göre ekonomideki varlıkların değerinin etkilendiğidir. Böylece ekonomideki karar birimlerinin bilanço yapısında yeniden şekillenmektedir. Bu açıdan bu varlıkların ve araçların karar birimlerinin bilanço içindeki dağılımı, varlık veya yükümlülük olarak bulunması para politikası olarak faiz oranlarının etkisini belirlemektedir. Finansal sistemin faize duyarlı varlık/yükümlülük yapısı para politikalarının da asimetrik olmasına yol açabilmektedir. Bununla birlikte faiz oranlarının sermaye akımlarına bağlı olarak ortaya çıkan etkileride döviz kurlarının düzeyini değiştirmektedir. Buda faiz oranı kanalı ile bilanço kanalını ve döviz kuru kanalını finansal istikrar açısından önemli hale getirmektedir.

1.3.2.2. Parasal Aktarım Mekanizmasında Döviz Kuru Kanalı

Karar birimlerinin bilanço yapısı içinde döviz kurlarına duyarlı finansal araçların ve para birimlerinin olması para politikasının simetrik veya asimetrik olmasını belirleyen temel unsurlardır. Karar birimlerinin bilançoları içinde döviz cinsinden yükümlülüklerin değeri kadar bunların vadeside önemlidir. Eğer döviz cinsinden yükümlülüklerin vadesi varlıklardan daha kısa ise para politikalarının ekonomi üzerindeki etkisi yine asimetrik olabilmektedir. Bu nedenle merkez bankaları para politikası uygulamalarında karar birimlerinin bilanço yapısını dikkate almak zorundadır.

Finansal istikrar açısından, finansal sistemin varlık ve yükümlülük yapısı içindeki döviz kurundaki değişmeye duyarlı varlıkların ve yükümlülüklerin değeri ve miktarı belirleyici bir faktördür. Bu durum dış denge sorunuyla finansal istikrar arasındaki ilişkiyi açıklamak içinde önemli bir bilgi sağlamaktadır.

Ekonomide karar birimlerinin yükümlülüğü içinde döviz cinsinden varlıkların yüksekliği, yüksek faiz uygulamasına bağlı olarak ekonomide likidite genişlemesine yol açar. Bu durum finansal istikrar ile fiyat istikrarı arasında bir tercihin yapılmasına yol açan önemli bir sonuçtur. Bu açıdan değerlendirildiğinde klasik para politikası araçları yanında yeni para politikası araçlarına ihtiyaç ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte finansal sistemde istikrarın sağlanmasına yönelik uygulamalar para politikası aracı olarak önem kazanmaktadır.

1.4. PARA POLİTİKASI STRATEJİLERİ AÇISINDAN PARA POLİTİKASI ARAÇLARI

Aktarım mekanizması çerçevesinde para politikası araçlarının tek başına enflasyon oranı ve büyüme oranını etkilemiyor olması para politikası stratejileri oluşturulmasına neden olmuştur. Bu amaca uygun olarak nihai hedef, ara hedef ve operasyonel hedeflere göre para politikası araçları belirlenmekte, hangi değişkenin araç, ara hedef, amaç değişken olarak seçilmesi önem kazanmaktadır. Nihai hedef reel büyüme, istihdam, ödemeler dengesi, gelir dağılımı fiyat istikrarı gibi makroekonomik hedefler olabilir. Ara hedef; nihai hedefe ulaşılmasını sağlayacak ve önemli ölçüde merkez bankaları tarafından kontrol edilebilen değerleri ifade eder. Merkez bankaları para arzı, kurlar ve merkez bankası bilanço büyüklükleri ile enflasyonu belirleyen değişkenleri kontrol ederek bunu yapmaya çalışır. Operasyonel değişkenler ise merkez bankası tarafından hızlı ve doğrudan etkilenebilen gecelik faiz oranı ve bankaların faiz oranları gibi değişkenlerden oluşur. Bu değişkenler hem ara hedef hemde nihai hedef değişkenleri üzerinde etkilidir.

1.4.1. Para Politikalarının Dolaysız Araçları

Doğrudan para politikası araçları ara hedefleri doğrudan kontrol eden araçlardır. Doğrudan araçlar, başlangıçta, kredi büyüklüklerinin kontrol edilebilmesinde ve bunların maliyetleri için güvenilir bir yol olarak düşünülmüştür. Doğrudan araçların doğrudan kamuoyuna ve politikacılara açıklanması kolaydır. Ayrıca bu araçların uygulaması parasal bir program biçimine de dönüştürülebilir. Bu araçların merkez bankaları için ortaya çıkaracağı yük göreceli olarak düşüktür. Bu araçlar yoluyla geçici şoklarda merkez bankası fiyatları kontrol edebilir. Ancak bu araçlar finansal piyasaların yeterince gelişmediği ekonomilerde etkin ve yararlı olarak kullanılabilir. Bundan dolayı da bu araçlar finansal sistem içerisinde yer alan herkese fayda sağlayan rekabetçi bir yapının oluşmasını engelleyici niteliktedir. Bu araçların kullanımı ikincil bir finansal yapının oluşmasına yol açarak ikili bir finansal yapının ortaya çıkmasına yol açar. En çok kullanılan dolaysız para politikası araçları faiz oranları kontrolleri ve merkez bankası kredilerinin bankalar için tahsis edilen tavanlarıdır (Gray ve Talbot, 1996:32-33).

Genel olarak finansal sistemin likiditesinin miktar açısından kontrolüne yol açan dolaysız para politikası araçları, faiz oranlarının kontrolü, kredi tavan kontrolü, farklı oranlarda uygulanan reeskont sınırlamalarıdır. Miktar etkisi açısından dispolibilde oranları da bu araçlar içinde sayılabilir.

1.4.2. Para Politikasının Dolaylı Aracı Olarak Açık Piyasa İşlemleri

Merkez bankasının piyasalara bir aracı gibi girerek işlem yapılmasını sağlayan, uygulamayı piyasalara bırakan araçlardır. Dolaylı araçlar kredi ve para politikasının oluşturulmasında piyasa oluşumlarını kaynak aldığı için piyasaların gelişimine ve siyasi baskıların azaltılmasına yardımcı olmaktadır. Merkez bankası dolaylı para politikası araçlarını kullanarak parasal tabanı belirleme şansına sahiptir. Bankaların likitide pozisyonları üzerindeki etki , rezerv arz ve talep dengelerinin yeniden oluşturulmasında interbank ve para piyasası faiz oranlarının değişmesine yol açar. Bu gelişmeler finansal piyasalarda oluşurken, Merkez bankası sistemin likitidesini belirleme ve piyasa dağılımını üstlenir (Akçay, 1997:38).

Açık Piyasa işlemleri, merkez bankalarının piyasada meydana gelen kalıcı likidite fazlası ve açıklarına karşı, açık piyasa işlemleri için satmaya veya almaya hazır bulundurduğu menkul kıymetler yoluyla piyasadan likidite çekmesi veya piyasaya likidite vermesi işlemleridir. Bu işlemler yoluyla merkez bankalarının ve finansal sektörün bilançoları ters olarak çalışmaktadır. Birinin varlığı artarken diğerinin likiditesi artar. Böylece merkez bankaları bu işlemler yoluyla kısa vadeli faiz oranlarının belirlenen düzeylerde oluşmasını sağlamakta ve finansal piyasalardaki likiditeyi düzenlemektedir (TCMB, 2012: 2).

Açık Piyasa işlemleri için bir tek para politikası aracı olarak ifade edilmiş olmasına karşın etki edebilecek bilanço kalemlerinin sayısı oldukça fazladır. Bu açıdan piyasadaki hangi fiyat etkilenmek isteniyorsa ona yönelik araç veya bilançolardaki varlıklar veya araç kullanılabilir (TCMB, 2012).

Günümüzde finansal sistemin gelişmişliğine bağlı olarak açık piyasa işlemleri yoluyla piyasaya müdahale temel kabul görmüş araçtır. Ancak 2007-2008 krizinin etkilerine bağlı olarak merkez bankaları dolaylı yoldan miktar etkileride doğuracak araçları kullanmaktadırlar. Bunun en iyi örneklerinden biri TCMB tarafından

kullanılan “Rezerv Opsiyon Mekanizması”dır. Bu araç genel olarak piyasa koşulları içinde finansal istikrarının sağlanmasına yönelik bir araç olarak tanımlanabilir.

Günümüzde finansal istikrar ile birlikte finansal sistemin sağlamlığına yönelik uygulamalar, finansal istikrar için de bir araç haline gelmeye başladı. Bu açıdan değerlendirildiğinde basel ve benzeri uygulamalar bir para politikası aracı olarak önem kazanmaya başlamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL İSTİKRARA YÖNELİK BİR ARAÇ OLARAK BASEL

Dünya ekonomisinde petrol fiyatlarındaki ani yükselişin ortaya çıkardığı fiyat dalgalanmaları özellikle gelişmekte olan ülkelerin finansal sistemi üzerinde olumsuz etkiler ortaya çıkarmıştır. Dünya parasal sistemindeki çöküntü istikrar arayışları çerçevesinde merkez bankalarının bir araya gelmesine yol açmış ve ilk olarak merkez bankaları finansal sisteme yönelik olarak kararlar almışlardır.

2.1. BASEL BANKACILIK DENETİM KOMİTESİNİN GELİŞİM SÜRECİ

Basel Komitesinin ana amacı bankacılık sektöründe etkin işleyecek bir denetim mekanizması kurmaktır. Bu amacı yerine getirebilmek için Basel kentinde G-10 ülkelerinin merkez bankaları başkanları tarafından 1974 yılında komite kurumsal bir nitelik kazanmıştır.

Bu hedef doğrultusunda söz konusu komite iki önemli prensip belirlemiştir. Birinci prensip, hiçbir bankacılık kuruluşunun denetlemeden kaçmamasıdır. İkinci prensip ise yapılan denetlemenin yeterliliğinin kontrol edilmesidir (Teker, 2006:15).

Basel Komitesi etkin bankacılık denetimi için 25 temel ilke belirlemiştir. Bunlar:

- Etkin bankacılık gözetim ve denetimi için ön koşullar (1),
- Bankacılık lisansı verilmesine ilişkin ilkeler (2-5),
- Bankaların faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde sürdürmesini temine yönelik ilkeler (6-15),
- Bankacılık denetim ve gözetiminde kullanılacak yöntemlere ilişkin ilkeler (16-20),
- Bilgi gereksiniminin karşılanmasına ve kamunun aydınlatılmasına yönelik ilkeler (21),
- Denetim ve gözetim otoritesinin yasal yetkilerine dair ilkeler (22),
- Sınır ötesi bankacılık faaliyetlerine yönelik ilkeler (23-25) (Altıntaş, 2006:60).

Basel - I uygulamaları daha çok uluslararası faaliyet gösteren bankalar için geliştirilmesine rağmen birçok ülke ve banka tarafından uygulama alanı bulmuş ve geniş kitlelere yayılmıştır (Yardımcıoğlu ve Çam, 2007:60).

Basel - I'in amacını kısaca şöyle sıralayabiliriz (Erkek ve Dede, 2008: 2).

- Finansal sistemde güven ve sağlamlığı sağlamak,
- Rekabet eşitliğini artırmak,
- Riskin ele alımında daha kapsamlı ve risk odaklı yaklaşımları ortaya koymak,
- Tüm önemli bankalara ulaşacak şekilde sistemi geliştirmektir.

Bu amaçlar çerçevesinde sermaye yeterlilik rasyosu %8 olarak belirlenmiştir. Böylece finansal istikrarın sağlanmasına yönelik ilk karar ortaya çıkmıştır. Bu kararlar para politikasının uygulanmasını sağlayacak biçimde genişletilmiştir. Böylece Basel-I'e göre sermaye, ana sermaye ve katkı sermaye olmak üzere ikiye ayrılmıştır (BDDK, 2002:18; Ayan, 2007:30).

Basel - I Kulüp kuralı nedeniyle OECD ülkelerine tanınan avantajlardan dolayı ciddi eleştirilere uğramıştır. OECD üyesi olması sebebiyle OECD üyesi olmayan bazı ülkelere göre düşük riskli hatta risksiz ülke ayrımlarında ortaya çıkan farklılığın uygulama açısından sakıncaları üzerinde durulmuştur. Ancak bu ayrımcılık devam etmiştir (Altıntaş, 2006:71). 1994 yılında Meksika krizinin etkisi ve benzer biçimde gelişmekte olan ülkelerde yaşanan krizler Basel uygulamalarına yeni bir boyut kazandırmıştır. Yaşanan sürece bağlı olarak komite 1996 yılında temel sermaye yeterlilik düzenlemesine yönelmiştir. Böylece komite sadece sermaye gereksiniminin hesaplanmasında kullanılmak üzere, sermaye ve benzeri kredilerin de belirli oranlarda üçüncü kuşak sermaye olarak sermaye tabanına eklenmesi kararını vermiştir. Buna göre sermaye tabanı aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır (BDDK, 2002:18; Ayan, 2007:30).

I- ANA SERMAYE (+)

II- KATKI SERMAYE (+)

III- ÜÇÜNCÜ KUŞAK SERMAYE (+)

IV- SERMAYE (Yönetmelikte öngörülen sınırlar çerçevesinde (I+II+III))

V- SERMAYEDEN İNDİRİLEN DEĞERLER (-)

VI- SERMAYE TABANI (IV-V)

Bu durumda sermaye yeterlilik oranı formülü aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

$$SYO = \frac{\text{Sermaye Tabanı}}{(\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski})} \geq \%8$$

Bu yeni yeterlilik rasyosu 1997-1998 Rusya ve Asya krizlerinin etkisiyle yeniden ele alınmış ve 2. Basel Uzlaşısı ortaya çıkmıştır.

Basel - II'de etkin risk yönetimini teşvik ederek istikrarlı bir finansal sistemin kurulması amaçlanmıştır. Basel - II üç yapısal blok üzerine oluşturulmuştur. Birinci blok riske duyarlı asgari sermaye şartlarını ,ikinci blok denetim otoritesinin inceleme sürecini, üçüncü blok ise piyasa disiplininin sağlanmasına ilişkindir.

Basel- II, Basel - I'e göre bir çok yeniliği içermesine rağmen, ilk düzenlemeden tamamen farklı değildir. En önemli farklılık üçüncü yapısal bloğun piyasa disiplini sağlayacak bir mekanizma olarak öngörülmesidir. Böylece Basel - II piyasadaki dalgalanmalara bağlı olarak ortaya çıkabilecek likidite risklerinin de dikkate alınmıştır. Bunun sonucunda operasyonel risklerinde söz konusu oranın hesaplanmasında bulunması gerekliliği ortaya konmuş ve piyasa, kredi ve operasyonel risklerin dikkate alındığı sermaye yeterlilik rasyosunun uygulanmasına geçilmiştir. Böylece Basel - II de etkin risk yönetimi hedeflenmiştir. Burada önemli hale gelen konu hesaplamaların hangi konuya göre yapılacağıdır.

2.2. BASEL RİSK ORANLARININ HESAPLANMASINDA YAKLAŞIMLAR

Basel - II de bankaların kredi riskinin değerlendirmesinde iki farklı yaklaşım kullanılmaktadır. Bunlar standart yaklaşım ve içsel değerlendirmeye dayalı yaklaşımdır. Bu yaklaşımların arasındaki temel fark; içsel değerlendirme yaklaşımında kredi riskinin belirlenmesinde bankanın kendi değerlendirme sistemini oluşturarak, bankaların sermaye yükümlülüğünün belirlenmesinde ve kredi riskinin belirlenmesinde dışsal derecelendirme notunu temel alarak derecelere göre standart risk ağırlıklarının kullanılmasıdır.

Basel - II uzlaşısında standart yaklaşımları normal standart yaklaşım ve basitleştirilmiş alternatif standart yaklaşım olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür (Delikanlı, 2010:52).

Basitleştirilmiş standart yaklaşım hazine ve merkez bankalarından alacakları için ihracat kredi kuruluşlarınca verilen ülke notlarının, bankalardan alacakların ilgili bankaların kurulu bulundukları ülkelerin kredi derecelendirme notlarının kullanılması, kurumsal kredilerin ise herhangi bir derecelendirme notu kullanmaksızın doğrudan% 100 risk ağırlığına tabi tutulması esasına dayanmaktadır (Altıntaş, 2006:397-398).

Standart yaklaşımda kredi riskinin hesaplanabilmesi ve kredi işleminin gerçekleştirilebilmesi dışsal ve içsel derecelendirme kuruluşlarının verdiği ratingler kullanılmaktadır. Bunun dışında şirketlere verilen borçların tamamı %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır.

Basitleştirilmiş standart yaklaşımda risk ağırlıklarının belirlenmesinde ihracat kredi kuruluşları tarafından verilen notlar kullanılmaktadır.

Hazine ve merkez bankalarına verilen kredilerin risk ağırlıkları diğer kamu kurum ve kuruluşlarına verilen krediler ve bankalara verilen kredilerden farklı olabilmektedir (BIS, 2004: 28). Burada riskin “0” olabilmesinde hazinenin ve kamunun güvencesi ön plana çıkmakta ve risk ağırlıkları ulusal otoritelerin tercihlerine bırakılmaktadır Bankalara verilen kredilerde risk ağırlığı %20 ile %150 arasında kredi derecesine göre değişmektedir. Bunların yanısıra uluslararası finansal kuruluşlara verilen kredilerin risk ağırlığı ise “0” olarak kabul edilmektedir (BIS, 2004: 32).

İçsel Derecelendirme Yaklaşımında bankalar kendi kredi göstergelerini ve modelini üretirler. Modeli kurgularken vade, temerrüt halindeki risk tutarı, temerrüt halindeki kayıp ve temerrüt olasılığını dikkate alırlar. Yaklaşımın sağlıklı çalışması için verilerin bankalar tarafından sağlıklı bir şekilde toplanması ve fonksiyonel olarak uygulanmasına bağlıdır (Altıntaş, 2012:25-27).

Basel kararlarına bağlı olarak ortaya çıkan önemli bir konuda Riskin ölçümünde temel alınan göstergelerin ne olacağıdır. Basel II’de kredi riskinin ölçümü için öngörülen yöntemlerin kullanılmasında iki farklı veri dikkate alınmaktadır. Kredi borçlusunun kredi değerliliği ve kredi işlem riskidir.

Bu iki temel risk göstergesi ayrı ayrı hesaplanmakta, bu yolla maruz kalınan risk ve kredinin fiyatı belirlenmektedir. Aslında Basel - II’nin firmaları ilgilendiren

yönü bu özelliği ile daha iyi anlaşılmaktadır. Basel - II’de finansal veriler kadar, finansal olmayan veriler de dikkate alınmaktadır (Kayalı ve Çümen, 2011:116).

Basel - II kararları genel olarak kriz sonrasında uygulamaya geçirilmiş olmasına karşın yaşanan yeni süreçlere bağlı olarak yeterli olmadığı görülmüştür. Özellikle denetim otoriteleri çerçevesinde uygulamaya geçirilen kararlar enflasyon hedeflemesi gibi para politikası stratejilerinin uygulanmasında yetersiz bir teknik haline gelmiştir. Bu açıdan para politikasının uygulanmasında özellikle para politikası araçlarının etkinliliğinin artırılmasında Basel kararları konusunda önemli yeni uygulamalara geçilmiştir.

2.3. BİR PARA POLİTİKASI ARACI OLARAK BASEL III

Basel - III uzlaşısının temel amaçları şu şekilde sıralanabilir (BDDK, 2010:2).

- Sermaye tamponlarının güçlendirilmesi,
- Banka sermayelerinin kalitesinin artırılması,
- Asgari sermaye gereksinimindeki döngüsellliği azaltma ve karşılık ayrılması,
- Bankacılık sektörünün kuvvetlendirilmesi amacıyla sermaye ve likitide düzenleme önerileri sunması,
- Bankaların stres ortamlarına karşı dayanıklılığının artırılmasıdır.

Basel - I ve özellikle Basel - II uygulamaları sırasında dünyayı etkileyen çok sayıda bankacılık krizinin çıkması üzerine BIS 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan “Merkez Bankaları ve Denetim Otoriteleri Başkanları (Governors and Heads of Supervision) Grubu” toplantısının ardından, mevcut sermaye gereksinimi düzenlemelerini güçlendiren ve 26 Temmuz 2010’da varılan uzlaşının kabul edilmesidir (BDDK, 2010:8).

Basel III olarak adlandırılan düzenleme değişiklikleriyle ulaşılmak istenen hedefler şu şekilde özetlenebilir (Cangürel ve diğerleri; 2010 :1).

- Kaynağı ne olursa olsun finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sisteminin dayanıklılığının artırılması,
- Kurumsal yönetişim ve risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi,
- Bankaların şeffaflılığının ve kamuya bilgi verme özelliklerinin artırılması,
- Mikro temelde yapılan düzenlemelerle bireysel olarak bankaların dayanıklılığının artırılması,
- Makro temelde düzenlemelerle finansal sistemin şoklara karşı direncinin arttırılmasıdır.

Basel Komitesi çalışmalarını, Basel - III ve ilgili denetime ilişkin sağlam standartların uygulanması alanlarında yoğunlaştırmayı planlamaktadır. Bununla birlikte aşağıda belirtilen alanlarda da çalışmalar devam etmektedir (The Basel Committee on Banking Supervision October, 2010:2).

- Alım satım hesaplarının (trading book) temelden gözden geçirilmesi,
- Dışsal derecelendirme notlarının seküritizasyon işlemlerinde (sermaye hesaplamaları çerçevesinde) kullanılması ve etkileri,
- Sistematik olarak öneme haiz finansal kuruluşlara ilişkin politikalar geliştirilmesi,
- Büyük risklere ilişkin düzenlemeler,
- Sınır ötesi (cross-border) bankacılık ilkelerinin geliştirilmesi,
- “Etkin Bankacılık Denetiminin Temel İlkeleri”nin krizinden çıkarılan dersler sonrasında gözden geçirilmesi,
- Standart uygulamaların ve güçlü işbirliğinin banka denetçileri ve denetim otoriteleri arasında geliştirilmesi,

Basel - III, Basel - II sermaye hesaplama yöntemini baştan aşağıya değiştiren bir düzenleme değildir. Basel - II’nin eksikliklerini tamamlayan ek bir düzenlemedir. Ancak belirtmek gereklidir ki bu kararlar para otoritesinin etkinliğini arttıracaktır.

Bu etkinliği arttıracak önemli bir değişken Sermaye Tamponu oluşturulmasıdır. Bu tamponlardan ilki "Capital Conservation Buffer" denilen sermaye koruma tamponudur. Çekirdek sermayeye ilaveten tesis edilecek olan koruma kalkanının 2016 yılında %0.625'ten başlayarak 2019 yılına kadar aşamalı olarak arttırılarak 2019 yılında %2.5 olması beklenmektedir. Diğer sermaye tamponu ise "Countercyclical Buffer" yani döngüsel sermaye tamponudur. Sistemsel bir risk olduğu yada yada kredilerde olağanüstü bir büyüme bankalar %0-2.5 arasında bir sermaye tamponu zorunluluğunu yerine getirebilecektir (Gürel, 2012:24).

Bu ilave düzenlemelerin hepsi finansal istikrarın sağlanmasına dönük araçlar olduğu dikkat edilmelidir. Bununla birlikte belirli oranlar çerçevesinde dönüştürülerek bilanço dışı kalemler ve aktif toplamı ile ana sermaye arasında risk bazlı olmayan bir asgari sermaye oranının oluşturulması planlanmaktadır. Bu oranın bu çalışma kapsamında önemli bir para politikası aracı olacağı düşünölmektedir. Aracın özelliği bankaların alacakları yükümlölüğe göre kredi yaratma kapasitesini ortaya koymasídır. Basel - III'ün finansal istikrarın sağlanmasına yönelik önemli bir düzenlemesinde doğrudan likiditeyi etkileyecek olan likidite karşılama oranı ve net istikrarlı fonlama oranı isimli iki oranın düzenlemelere dâhil edilmesidir. Bu oranlar için 2018'e kadar süren geniş bir uyum süreci hedeflenmektedir.

2.4. TÜRKİYE'DE BASEL SÜRECİ

Basel 1988 Standardının "Türk Bankacılık Sistemine" uyarlanması ve "Sermaye Yeterliliği" konusunda 1989 – 2001 tarihleri arasında yapılan düzenlemelerle Basel kararları Türkiye'de uygulamaya geçirilmiştir. Basel düzenlemelerine ilk katkı Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yayınlamış tebliğdir. Tebliğin amacı bankaların özkaynaklarını ve sermaye arttırmalarının üstlendiği risklerin bir seviyede tutulması amacı gütmektedir. Tebliğ ana sermaye ve katkı sermayeyi tanımlamıştır.

Ana sermaye; ödenmiş sermaye, kanuni yedek akçeler, ihtiyari ve fevkaledede yedek akçeler, muhtemel zarar karşılıkları, bünyede bırakılan bilanço karı ve bilanço zararından oluşmaktadır. Katkı sermaye ise; banka sabit kıymet yeniden değerlendirme fonunun %50'inden, iştirakler ve kuruluşlar sabit kıymet yeniden değerlendirme fonunun % 50'inden, kalkınma ve yatırım bankalarının sermaye ve

benzeri kredilerinden oluşmaktadır. Ana sermaye ve katkı sermaye toplamından sermayeden indirilen kalemler toplamı düşüldükten sonra SYR'nun payını oluşturacak sermaye tabanına ulaşılmaktaydı. 30.06.1998 tarihinde çıkarılan tebliğ ile piyasa riskleri kredi riski ve piyasa riski adları altında sınıflanmıştır (HDTM, 1989).

BDDK'nın kurulması ile birlikte SYR uygulamaları Basel standartlarına uygun hale getirilmiştir. Ayrıca risk ölçüm modellerine de standart getirilmiştir. Risk yönetim birimleri icracı birimlere bağlı olmak yerine üst yönetime bağlı olarak oluşturulan risk yönetim grubuna bağlanmıştır. Amaç iş yapanlarla denetim fonksiyonunu yerine getirenlerin birbirlerinden etkilenmelerini önlemektir. Basel - II, bankaları, risk ölçüm ve yönetiminde gelişmiş içsel teknikleri kullanma konusunda teşvik etmektedir.

Türk bankacılık sektörü yaşadığı 2000 – 2001 krizi sonrası yüksek bir sermaye yeterliliği rasyosu ile çalışmaya başlamıştır. O tarihlerde BDDK tarafından bankaların SYR'larının % 8 yerine %12 olarak benimsenmesi başlarda bankacılık sektörü tarafından yadırganmış hatta itirazlar yapılmış ise de BDDK'nın bu konuda taviz vermemesi bankacılık sektörünün son büyük ekonomik krize daha hazırlıklı girmesini sağlamıştır. Hatta belirtilen dönemde BDDK bazı bankaların karlarını dağıtmasına yada yabancı sermayeli bankaların karlarını yurt dışına transfer etmelerine müsaade etmeyerek öz varlıklarının daha da güçlenmesini sağlamıştır. Global finansal kriz sonrası Türk bankacılık sektöründe SYR'ları bir miktar geri gitmişse de bugün hiçbir bankanın %12'nin altında değildir. Yukarıda belirtilen nedenlerle bugün Türk Bankacılık sektörü (bankadan bankaya değişmekle birlikte) Basel - III düzenlemeleri öncesi önemli bir sermaye tamponuna sahip olduklarını göstermektedir. Global finansal kriz sürecini sorunsuz atlatan bankacılık sektörü kriz sonrası süreçte hızlı bir kredi büyümesi gerçekleştirmiş ve bu süreçte sektörün SYR'si %19 seviyesinin biraz altına gerilemiştir. Bu nedenle Basel – III düzenlemelerinin uygulanması öncesi bankacılık sektörünün önemli bir sermaye tamponuna sahip olduğu açıkça görülmektedir. Nitekim küresel krizde Türkiye OECD ülkeleri arasında da bankacılık sektöründe kamunun sermaye desteğine ihtiyaç duymayan tek ülke olmuştur (BDDK,2010:55).

BDDK bünyesindeki Basel Çalışma Komitesinin yapmış olduğu çalışmalarda bankaların sermayelerinin %90'lık kısmının çekirdek sermaye içerisinde yer alması nedeniyle Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların Basel 3 kriterleri açısından önemli kısıtlarla karşı karşıya kalmayacağı tahmin edilmektedir (Delikanlı, 2011:25).

Bu durum Merkez Bankası'nın söz konusu düzenlemeyi bir araç gibi kullanmasına olanak verecek biçimde düşünülmelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FINANSAL İSTİKRAR AMACI İÇİN BİR PARA POLİTİKASI ARACI OLARAK BASEL III ETKİNLİĞİNİN ANALİZİ

Çalışmanın bu kısmında Basel - III'ün bir para politikası aracı olarak etkinliği araştırılmaktadır. Basel düzenlemeleri konusunda geliştirilen uygulamalar genel olarak krizlere tepki biçiminde ortaya çıkmış politikalardır. Bu politikaların finansal sistemin küreselleşmesi sonucunda Basel'e taraf olan ülkelere kabul edilmesi bu araçları iç politika uygulamaları haline getirmiştir.

2007-2008 krizinden sonra dünya ekonomisinde özellikle para politikalarının uygulaması açısından finansal istikrar kavramı bir amaç olarak önem kazanmıştır. Bu kavramın para politikasının bir amacı olarak kabul edilmesi sonucunda da bu kavramla ilişkili olan tüm düzenlemeler dolaylı veya doğrudan para politikasının bir aracı haline gelmiştir.

Genel olarak 2018 yılından sonra uygulamaya geçilecek olan Basel - III, dolaylı olarak bugün bankacılık sistemine yönelik uygulanan kar dağıtım politikaları yoluyla uygulamaya geçilmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Basel III'ün öngördüğü ana sermaye ile bankacılık sisteminin güvenilirliği arasındaki ilişkide uygulamada kullanılmaya başlanmış olmaktadır. Çalışmanın bu kısmında söz konusu ilişki bağlamında bankalarının ana sermayesi veya özkaynaklarıyla vermiş oldukları krediler arasındaki ikame ilişkisine bağlı olarak, Basel - III'ün bir para politikası aracı olarak etkinliği ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada bankacılık sisteminin özkaynak yapısının finansal istikrarın sağlanmasındaki önemi de ampirik olarak analizi yapılmış olmaktadır. Çalışmada ele alınan değişkenleri temsil eden zaman serilerinin temel özelliklerine göre ampirik yönteme karar verilmiştir. Ampirik uygulamalara ilişkin açıklamalar aşağıdaki kısımlarda verilmiştir.

3.1. VERİLER

Bu çalışmada kullanılan veriler TCMB sı, BDDK elektronik veri dağıtım sistemlerinden alınmıştır. BDDK veri dağıtım sisteminde 2010 yılı Kasım ayına ait verinin eksikliğine bağlı olarak bu aya ait bilgi analizden çıkarılmıştır. Analizler aylık veriler kullanılarak yapılmıştır. Aylık verilerin kullanılmasının ana nedeni 2007-2008 yılından sonra para politikası araçlarının yüksek frekansa sahip olmalarının dikkate alınmış olmalarıdır. Analizlerin etkin sonuçlar vermeleri amacıyla zaman serilerinin taşıması gereken özelliklerin kontrolü yapılmış bu amaçla da birim kök testlerinden yararlanılmıştır.

3.2. ZAMAN SERİLERİNDE DURAĞANLIK

İktisadi değişkenler arasındaki ilişkiler analiz edilirken, söz konusu ilişkilerin zamandan bağımsız olması beklenir. Teknik olarak ifade etmek gerekirse değişkenler arasındaki kovaryansın arasındaki ilişkinin zamandan bağımsız olması analizlerde bir zorunluluktur. Bu açıdan değerlendirildiğinde değişkenler arasındaki ilişkiler zaman etkilerini içinde bulunduruyorlarsa elde edilen tahminler etkin olmayıp ilişkiler de sahte olarak tanımlanmaktadır. Bundan dolayı iktisadi analizlerde değişkenlerin taşıması gereken temel özelliklerin analizi gerekli olmaktadır. Bu analizlerin başında da değişkenleri temsil edecek zaman serilerinin durağan olma özelliği gelmektedir.

Durağan bir zaman serisinin temel özellikleri aşağıdaki eşitliklerle ifade edilmektedir(Gujarati, 2001:712-713).

$$\text{Ortalama} = E(y_t) = \mu$$

$$\text{Varyans} = \text{var}(y_t - \mu)^2 = \sigma^2$$

$$\text{Kovaryans} = \gamma_k = E((y_t - \mu)(y_{t-k} - \mu))$$

Bu eşitliklere göre yukarıda da belirtildiği gibi zaman serisinin ortalaması ve varyansı zamana bağlı değildir. Zaman serilerinin bu özellikleri açısından aritmetik ortalama zamana sabitse seri birinci dereceden aritmetik ortalama ile varyansı ve kovaryansı γ da zamana değişmiyorsa seri ikinci dereceden durağan olarak tanımlanır. İkinci dereceden durağan bir seri yani ortalaması ve varyansı zamana göre değişmeyen seriler zayıf durağan olarak bilinirler.

İktisadi değişkenler arasındaki ilişkilerin analizinde genel olarak değişkenleri temsil eden zaman serilerinin zayıf durağan olması yeterli ve gerekli bir koşuldur. Zaman serilerinin bu özelliği taşıyıp taşımadığı birim kök testleriyle ortaya konmaktadır. Durağan olmayan zaman serileriyle elde edilen tahmin sonuçları istatistiki olarak anlamlı olsalar bile bu katsayılar etkin ve sapmasız olmazlar. Bu nedenle durağan olmayan zaman serileriyle elde edilen tahmin sonuçları "sahte regresyon" sonuçları olarak tanımlanır.

Bir zaman serisinin durağanlığını araştırırken bir rastsal yürüyüş varsayımından yararlanılır. Buna göre değişkenin kendisinden kaynaklanan etkiler ile kendisi dışından kaynaklanan etkiler aynı tahmin denklemi içinde ayrıştırılabilir. Burada hata terimleri değişkenin dışındaki tüm etkilere karşılık gelmektedir. Eğer bu etkiler durağansa zaman serisi üzerindeki etkilerin kaynağı yalnızca bu değişkenin kendisidir. Bu süreci aşağıdaki gibi ardışık bir gecikmeli eşitlikten yararlanarak yazarsak;

$$\Delta X_t = \delta X_{t-1} + \varepsilon_t$$

$$\Delta X_t = \alpha + \delta X_{t-1} + \varepsilon_t$$

$$\Delta X_t = \alpha + \beta t + \delta X_{t-1} + \varepsilon_t \text{ biçimindedir.}$$

Bu eşitlikteki α, β, δ tahmin edilen parametreleri, t zaman trendine, ε_t ise hata terimine ifade etmektedir. $\delta < 1$ olması durumunda ΔX_t zaman serisi durağandır. Bu değişken üzerinde iktisadi şokların kalıcılık özelliği yoktur. Seriye bir şok gelmiş olsa bile seri ortalamasına dönmektedir. Eğer seriler durağan değilse, seri ortalamasından sapar. Bu sapmanın nedeni varyansın zamanın bir fonksyonu haline gelmesidir. Sahte regresyon veya ilişkiler zaman serilerinin taşıdıkları trend etkisinden ortaya çıkarlar. Trend iki değişken arasında her zaman bir ilişkinin olmasına yol açar. Bu açıdan zaman serilerinin trendten ayrıştırılmış olması tahmin

sonuçlarının değerlendirilmesinde çok önemlidir. Trend özelliği bir zaman serisinin temel unsuru olursa, bu trend aynı zamanda serinin ortalamasıdır. Bu unsur zamana göre sabit olsa bile ve varyansın zamana bağlı bir parametre olmasını engellemez.

Bir zaman serisi durağan değilse başka bir ifadeyle en az bir birim kök sahipse bu serinin farkı alınarak seri durağan hale getirilir. Bir serinin birinci farkı alınarak durağan hale geliyorsa serinin eşbütünleşme derecesi I (1) olarak ifade edilir. Zaman serilerinin birinci farkının alınması seri üzerindeki uzun dönem bilginin kaybolmasına yol açmaktadır. Böylece uzun dönemli şokların etkileri yerine kısa dönemli geçici şokların etkileri seriler üzerinde kalıcı olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında birim kök testleri serilerin uzun dönemli bilgilerin seri üzerinde varlığı konusunda bilgi vermektedir. Bu nedenle zaman serileri kullanılarak iktisadi ilişkilerin araştırılmasında söz konusu serilerin trendten ayrıştırılması durağanlaştırılması anlamına gelmektedir (Utkulu,1993:36).

Literatürde temel birim kök testleri için geliştirilmiş çok sayıda yaklaşımlar vardır. Bu çalışmada Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) Philips-Perron, KPSS testlerinden yararlanarak zaman serilerinin özellikleri ortaya konmuştur .

3.2.1. Genişletilmiş Dickey-Fuller(ADF) Birim Kök Testi

Literatürde geliştirilen ilk birim kök testi olan Dickey-Fuller testi hata teriminin değişen varyansa sahip olması durumunda gücü zayıflamaktadır. Bu nedenle seride birim kök olup olmadığını gösteren katsayının etkinliği önemli bir yorum hatasını ortaya çıkarabilmektedir. Bu nedenle hata teriminin otokorelasyona sahip olmasına bağlı olarak ortaya çıkacak sorun Dickey-Fuller (DF) regresyon denkleminde bağımlı değişkenin gecikmeli değerinin eklenmesiyle ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Böylece literatürdeki Dickey-Fuller testi Genişletilmiş ADF testi denklemi olarak yeniden tanımlanmıştır. Bu eşitlik aşağıda verilmiştir

$$\Delta X_t = \delta X_{t-1} + \varepsilon_t$$

$$\Delta X_t = \alpha + \delta X_{t-1} + \varepsilon_t$$

$$\Delta X_t = \alpha + \beta t + \delta X_{t-1} + \varepsilon_t$$

Bu denklemde δ parametresinin 1'e eşit olup olmamasına bağlı olarak birim kökün varlığına karar verilir. Bu parametrenin istatistiki anlamlılığının

değerlendirilmesinde DF testinde kullanılan kritik değerler kullanılmaktadır. $\delta = 0$: $\delta < 0$. Yukarıdaki denklemlerin ilk eşitliğine sabit ve trendin eklenmesi durumunda ikinci ve üçüncü denklemler elde edilmiş olur.

ADF testinin sonucunu etkileyen önemli bir unsur gecikme sayısının belirlenmesidir. Gecikme sayısı serbestlik derecesi ve hata terimlerinde otokorelasyona yol açmayacak şekilde belirlenmektedir. Bu nedenle yüksek gecikme sayısına bağlı olarak ADF testinin gücü düşmektedir.

Gecikme uzunluğunu istatistiki bir kritere göre belirlenmiş olması için Akaike (AIC) ve Shawarz Bayesian bilgi kriterleri (SBC) kullanılmaktadır. Literatürde hata teriminin otokorelasyonun ortaya çıkardığı ADF testi üzerindeki zayıflatıcı etkiyi ortadan kaldıran Phillips Perron testi de vardır. Bu yaklaşımda hata terimlerinin kendi arasındaki ilişkiden ortaya çıkacak otokorelasyon test istatistiğinin asimtotik dağılımını bozmamaktadır. Bu çalışma da bu testte uygulanmıştır.

3.2.2. Kwiatkowski, Phillips, Schmidt, Shin (KPSS) Testi

Yukarıda belirtilen testler serilerin yalnızca I (0) veya I (1) olup olmadığını dikkate almaktadır. Oysa seriler bu özellikleri tamamen taşımayabilirler. Bu konuda literatürde geliştirilmiş test Kwiatkowski, Phillips, Schmidt, Shin (KPSS, 1992). dir. Bu test hata terimlerinin varyansını parametrik olmayan bir yöntemle tahmin etmektedir. Bu test genel olarak deterministik değişkenlerin etkilerini dikkate alır. Testin gücü sıfır frekansta hata terimlerinin spektrumunu dikkate almaktan kaynaklanmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde test aynı zamanda bir serinin bütünleşme derecesinin birden küçük olup olmadığı konusunda da bilgi sağlamaktadır. Özellikle bu testin ADF test sonucuyla ters sonuç vermesi bu bilgiyi destekler bir bulgu olmaktadır (Kwiatkowski ve diğerleri, 1992: 159-178).

Yukarıda açıklanan bilgilere yapılan birim kök analiz sonuçları aşağıdaki tablolarda rapor edilmiştir. Test sonuçlarına göre değişkenlerimizin entegrasyon derecelerinin farkı olmasından dolayı ARDL yaklaşımının uygulanmasına karar verilmiştir. Bundan dolayı çalışmanın bu kısmında ARDL yaklaşımı da açıklanmıştır.

3.3. PESERAN SHIN SMITH (SINIR) TÜMLEŞME ANALİZİ

ARDL yaklaşımı Pesaran, Shin ve Smith (2001) tarafından geliştirilen bir yaklaşımdır. Literatürde sınır testi (bounds test) yaklaşımı olarak tanımlanan bu test tekniği ile serilerin tümleşme derecesi dikkate alınmadan, tümleşik olup olmadıkları araştırılmaktadır. Başka bir ifadeyle sınır testi yaklaşımı ile tahmin edilen denklemde yer alan değişkenlerin tümleşme derecelerine bakılmaksızın, aralarında eşbütünleşme ilişkisinin var olup olmadığı araştırılabilmektedir (Pesaran, ve diğerleri, 2001;289-291).

$$\Delta Y_t = \beta_0 + \beta_1 Y_{t-1} + \beta_2 X_{t-1} + \sum_{i=1}^p \beta_3 \Delta Y_{t-i} + \sum_{i=0}^q \beta_4 \Delta X_{t-i} + \varepsilon_t \quad (1)$$

PSS testi sınırlandırılmamış bir hata düzeltme modeline dayalı yaklaşımdır. Sınırlandırılmamış hata düzeltme denklemi 1 nolu eşitlik yoluyla tahmin edilmektedir. 1 nolu denklemdeki değişkenlere ait uzun dönem parametrelerini, değişkenlerin farklarına ait parametrelerde kısa dönem dinamikleri göstermektedir. Bu denklemin tahmininde önemli nokta söz konusu dinamiklere ait gecikme uzunluğunun belirlenmesi konusudur. Bu aynı zamanda değişkenlerin nedensellik yönünde etkiler ortaya çıkarılacak önemli bir sorundur. Literatürde gecikme uzunluğu (AIC) ve Shawarz bilgi kriterlerine göre belirlenmektedir. Genel olarak en küçük değere sahip bilgi kriterleri uygun gecikme uzunluğu olarak kabul edilmektedir. Ancak uygun tahmin için hata terimleri arasında bağlantı ortadan kalkmalıdır. Başka bir ifadeyle tahmin edilen denklemde otokorelasyon olmamalıdır. Söz konusu gerekli koşul sağlandığında tahmin edilen denklemin uzun dönemli parametrelerinin katsayılarının F testi asimtotik açıdan uzun dönemli ilişkin varlığına yönelik bilgi vermektedir. Pesaran Shin Smith tarafından hesaplanan alt ve üst sınır değerleri serilerin tümleşme derecesini vermektedir. Bundan dolayı alt sınırla düzeydeki, üst sınırlar birinci farklardaki tümleşme derecelerine karşılık gelmektedir (Pesaran ve diğerleri, 2001:280-282). Farklı dereceden eş bütünleşme ilişkisinin varlığı tespit edildikten sonra tahmin aşamaları iki aşamalı Engle-Granger yaklaşımına benzer şekilde devam etmektedir. PSS testinin iki aşamalı yaklaşımdan tek farkı uzun dönemli denklem içinde bağımlı değişkenin gecikmiş değerinin yer almasıdır. Bunun nedeni ise uzun dönemli katsayının PSS testine göre gecikmeli

bağımsız değişkenin katsayısının, bağımlı değişkenin gecikmeli katsayısının birden çıkarılarak bölünmesiyle bulunabilir olmasıdır. Bu aynı zamanda iki değişken arasındaki geçişkenliğide göstermektedir (Yamak ve Tanrıöver, 2007:7).

3.4.ANALİZ BULGULARI

Çalışmanın bu kısmında yapılan analize ilişkin sonuçlar kullanılan yaklaşımların açıklamalarının veriliş sırasına göre verilmiştir. Buna göre ilk olarak birim kök testleri daha sonrada PSS test sonuçları verilmiştir.

3.4.1.Zaman Serilerinin Durağanlık Analizi

Kullanılan değişkenleri temsil eden zaman serilerine ait durağanlık analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1 de düzeyde değişkenleri temsil eden zaman serilerine ait durağanlık analizleri görülmektedir. ADF birim kök test sonuçlarına göre iki seride durağan olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 1: Düzey ADF Birim Kök Test Sonuçları

Değişkenler	ADF			Phillips Perron Testi		
	Sabit	Sabit ve Trend	Sabitsiz	Sabit	Sabit ve Trend	Sabitsiz
BAS	-2.79	-2.86	-0.40	-2.94	-3.07	-0.42
LRKRD	-3.07	-2.27	8.01	-3.14	-2.27	6.22
%1	-3.48	-4.03	-2.58			
%5	-2.88	-3.44	-1.94			

Söz konusu serilerin birinci farkı alınarak ADF birim testleri uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 2 de rapor edilmiştir. Elde edilen sonuca göre iki serinin birinci farklarda durağan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar Tablo 2 görülmektedir.

Tablo 2: Birinci Fark ADF Birim Kök Test Sonuçları

Değişkenler	ADF Birinci Fark			Phillips Perron Testi		
	Sabit	Sabit ve Trend	Sabitsiz	Sabit	Sabit ve Trend	Sabitsiz
BAS	-6.69	-6.67	-6.72	-10.24	-10.24	-10.28
LRKRD	-9.87	-10.44	-3.27	-9.99	-10.44	-7.58
%1	-3.48	-4.03	-2.58			
%5	-2.88	-3.44	-1.94			

ADF testinin serinin durağanlığının 1 den küçük olmasına karşı duyarlı olmadığından dolayı, değişkenlere KPSS birim kök testi uygulanmış ve sonuçlar tablo 3 değerlendirilmek için rapor edilmiştir. Elde edilen test sonuçlarına göre Basel değişkenimiz düzeyde durağanlık özelliğine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç ADF test sonucuyla asimetrik bir sonuçtur. Aslında çalışmanın ele alınan dönemi dikkate alındığında bu değişkenin durağan olması beklenmektedir. Bu serinin durağanlığı finansal istikrar olduğu yönünde bir bulgu sunmaktadır. Bu açıdan söz konusu değişimin ele alınan zaman dönemi için durağan frekans düzeyinde durağan olması şokların seri üzerinde kalıcı etkisi olmadığını göstermektedir. BAS değişkenin düzeyde hesaplanan değerleri sırasıyla 0.34, 0.15 kritik değerlerin %5 anlamlılık düzeyinde küçük olması bu değişkenin durağan olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 3: KPSS Birim Kök Test Sonuçları

Değişkenler	Düzy			Birinci Fark		
	Sabit	Sabit ve Trend		Sabit	Sabit ve Trend	
BAS	0.34	0.15		0.06	0.04	
LRKRD	1.23	0.27		0.63	0.141	
%1	0.73	0.21				
%5	0.46	0.146				

ADF ve KPSS test sonuçlarının birbirinden farklı sonuçlar vermesi olası bir yapısal kırılmaya yol açan şokun etkisi olarak düşünülmüştür. Böyle bir etkinin varlığının,kırılmaya bağlı olarak birim kök yapısı üzerinde etkisinin olup olmadığının analizi için, Zivot-Andrews tek kırılmalı birim kök testi uygulanmış ve sonuçlar tablo 4 de rapor edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre kırılmaların birim kök üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur. Nitekim hesaplanan değerler kritik değerlerden küçük bulunmuştur. Bundan dolayı analizin bundan sonrasına BAS değişkenin düzeyde durağan olduğu kabulüyle devam edilmiştir. Bu amaçlarda farklı

dercelerden tümleşme derecesine sahip seriler arasında uzun dönem ilişkinin varlığının analiz edilmesine olanak veren PSS sınır testi uygulanmıştır.

Tablo 4: Zivot-Andrews Tek Kırılmalı Birim Kök Testleri

	SABİT	TREND	SABİT TREND
LNBAS			
t-ist	-3.957	-3.546	-4.018
%0.05	-4.80	-4.42	-5.08
Lag(BIC)	(0)	(0)	(0)
Kırılma Tarihi	2006-M03	2006-M07	2006-M05
LnRKRD			
t-ist	-4.109	-3.749	-4.111
%0.05	-4.80	-4.42	-5.08
Lag(BIC)	(0)	(0)	(0)
Kırılma Tarihi	2005-M04	2006-M04	2005-M04

Öncelikli olarak PSS sınır testinin uygulanması için optimal gecikme uzunluğuna karar verilmiştir. Bu çalışmada kullanılan yaklaşım için Microfit 4.1 ekonometrik programı kullanılmıştır. Programın temel özelliği sınır testinin yazarları tarafından destek verilmiş olmasıdır. Ayrıca program söz konusu yaklaşımı literatürdeki uygulama sırasına göre otomatik yapmaktadır. Programdan elde edilen tahmin sonuçları aşağıda verilmiştir.

Sınır testinde ilk olarak belirlenmesi gereken optimal gecikme uzunluğu için kullanılan serilerin aylık olması özelliği dikkate alınarak gecikme sayısı 12 verilmiştir.

Tablo 5: Optimal Gecikme Uzunluğu

Bağımlı Değişken: BAS			
Değişkenler	Katsayılar	Standart hatalar	T değerleri ve Olasılık değerleri
BAS(-1)	.78523	.061364	12.7962[.000]
LKRD	-.13000	.017036	-7.6311[.000]
LKRD(-1)	.018572	.018572	5.8505[.000]
C	.41966	.10044	4.1783[.000]
T	-0.0041	.1046	3.8823[.000]
Düzeltilmiş R-Kare=.86583 F(4, 101)=170.3955[.000] Akaike=454.7058 Schwarz Bayesgil Bilgi Kriteri=448.0472 DW-İstatistiği=2.0946 Durbin's h-İstatistiği=-0.62842[.530] Hata Terimlerinin arasındaki korelasyon ilişkisinin testi LM=0.3976 (0.528) F(1,100)=0.3764 (0.541)			

Tablo 5' de Shawarz Bayesgil Bilgi kriterine göre seçilmiş optimal gecikme uzunluğu verilmektedir. Buna göre 1 gecikme optimal gecikme uzunluğu olarak alınmıştır. Sınır testi için ARDL(1,1) modeli uygun olarak kabul edilmiştir. Elde edilen gecikme uzunluğuna göre hata terimleri arasında da seri olarak bir ilişki yoktur. Söz konusu ilişkinin olmadığına yönelik test sonucu Tablo 5 in altında LM ve F istatistikleri olarak verilmiştir. BAS ve LNRKRD değişkenlerinin katsayıları için uygulanan sıfırdan farklı olup olmadığı test edilmiştir. Test sonucunda elde edilen Wald testinin sonucu 150.14 tür. Bu değer Peseran, Shin ve Smith tarafından verilen tablo değerlerinden büyük olduğu için bu iki değişken arasında tümleşme ilişkisinin geçerli olduğuna karar verilmiştir. Bu sonuçlara göre uzun dönemli katsayılar elde edilmiştir. Bu elde edilen katsayılar Tablo 6' da sunulmuştur.

Tablo 6: Uzun Dönem Denklemin Tahmin Sonuçları

Değişkenler	katsayılar	standart hatalar	T değ.	prob
LNRKRD	-0.0994	0.01813	-5.48	0.000
C	1.95	0.3331	5.866	0.000
T	0.00189	0.0003579	5.2814	0.000

Tablo 6'nın yorumlanabilir olması aynı zamanda hata düzeltme mekanizmasının çalışmasına bağlıdır. Hata düzeltme mekanizması tablo 5 deki sonuçların gösterdiği uzun dönemli ilişkinin istatistiksel olarak geçerliliğini parametre temelinde göstermektedir. Ayrıca hata düzeltme mekanizması ele alınan çalışmada iki değişkenin olduğu dikkate alınırsa, değişkenler arasındaki nedensellik içinde bir bilgi vermektedir.

Tablo 6 da uzun dönemli tahmin sonuçlarından elde edilen ve microfit programında tahmin edilen hata düzeltme eşitliğine ilişkin sonuçlar tablo 7 de sunulmuştur.

Tablo 7: Sınır Testi Hata Düzeltme Mekanizması

Değişkenler	katsayılar	standart hatalar	T değerleri	prob
DLNRKRD	-0.13	0.17036	-7.6311	000
DC	0.41966	0.10044	4.1783	000
DT	0.004059	0.001046	3.8823	000
ECM(-1)	-0.21477	0.061364	-3.4999	001

Sınır testi hata düzeltme mekanizması iki değişken arasında uzun dönemli ilişkinin olduğu yönündeki bir önceki sonucu desteklemektedir. Bu bulguya göre kredi serilerleriyle Basel kriterine göre oluşturduğumuz değişken arasında bir sapma ortaya çıktığında bu sapma (1/0.21) yaklaşık 4-5 aylık sürede ortadan kalkmaktadır. Başka bir ifadeyle mevduat bankalarının bir kredi genişlemesine yol açması durumunda bu yaklaşık 4-5 aylık sürede de ana sermayenin artırılması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sonuç kredi genişlemesi durumunda, bankacılık sisteminin yükümlülüklerine göre bir sermaye artışı sağlamayacak olması durumunda, sistemin kırılma olabileceği yönünde bir bulgu sunmaktadır.

Hem Tablo 6 hem de tablo 7 deki sonuçlar değerlendirildiğinde gerek uzun gerekse kısa dönemde reel kredi artışlarının bankaların ana sermayesinin toplam

yükümlülükler (pasif+bilanço dışı işlemler) oranında düşmeye yol açmaktadır. Bundan dolayı bulgularımız Basel - III kredi artışlarına göre belirlenen sermaye tanımlarında artışa gidilmesi yönündeki politika kararını desteklemektedir. Ayrıca hata düzeltme mekanizmasının sonucuna krediler Basel - III yaklaşımına göre oluşturduğumuz değişkenin nedenidir. Bu nedenselliğin tek yönlü olup olmadığı analiz edilmiştir. Analiz sonucunda bankaların ana sermayesinin toplam yükümlülükler (pasif+bilanço dışı işlemler) oranı olarak ifade edilen BAS değişkeninden kredilere bir nedensellik bulunmamıştır. Söz konusu bulguya yönelik analiz sonuçları EK 1 de programdan elde edildiği biçiminde sunulmuştur.

Türkiye ekonomisi açısından değerlendirildiğinde sonuçlar Temmuz 2003, Nisan 2013 arasında bankacılık sisteminde, dünya ekonomisinde yaşanan krize karşı Türk Bankacılık sisteminin bir krizin ortaya çıkmamasının nedenini de göstermektedir. Sonuçlara göre, söz konusu dönem aralığında bir reel kredi genişlemesi olmasına rağmen, bu kredi genişlemesine pasif+bilanço dışı yükümlülüklerdeki artıştan daha yüksek oranda sermaye artışının eşlik etmesinin krize karşı bir tampon mekanizması görevi gördüğüdür. Nitekim tablo 6 daki uzun dönemli tahmin sonucumuza göre BAS değişkenimiz Temmuz 2003 ve Nisan 2013, dönemi aralığında ortalama 1.95, yıllık olarak da % 0.00189 bir artış göstermiştir. 1.95 ortalama düzey bankacılık sisteminin bu dönem içinde sermayesinin riskli varlık ve yükümlülükler göre oranının yüksek olduğunu göstermektedir.

2007-2008 finansal krizinin temel nedenlerinden biri finansal sistemin yükümlülük düzeyinin yüksek olması gösterilmektedir. Finansal sistemin yükümlülüğünün yüksek olması ekonominin finansal değişkenlere bağlı bir konjonktür içinde hareket etmesine yol açmaktadır. Bu nedenle yalnızca risklere dayalı sermaye yeterliliğini dikkate alarak finansal istikrarın sağlanmasının mümkün olmayacağı yaşanan süreçle ortaya çıkmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Basel - III düzenlemeleri ile getirilen kaldıraç oranını, Basel - II sermaye yeterlilik oranıyla birlikte finansal istikrarın sağlanmasına yönelik olarak destekleyici bir araç olarak kullanılması önem kazanmıştır. Buradaki amaç bankacılık sisteminde aşırı yükümlülükten kaynaklanacak risklerin etkilerini sınırlandırmaktır. Finansal istikrarın bir para politikası olarak öne çıkması bu aracın Merkez Bankaları için bir para politikası aracı olarak ön plana çıkarmaktadır.

Bu yeni araç TCMB'sı tarafından “kaldıraca dayalı zorunlu karşılık uygulaması” olarak tanımlanmıştır. Bu araç TCMB tarafından yapısal bir para politikası olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu yeni araca göre uygulanacak zorunlu karşılık oranı ilk aşamada, 2013 yılı son çeyrek verilerine göre ortalama % 3 - % 3,5 arasında kalan bankalara 2014 yılından itibaren üç aşamda 1- 2 puan aralığında ilave olarak zorunlu karşılık yükümlülüğü getirilmiştir. Sonraki yıllarda ilave olarak zorunlu karşılık oranı uygulanacak kaldırac oranı üst limiti, kademeli olarak %5'e arttırılmasına ve bu düzeyde tutulmasına karar verilmiştir (TCMB, 2013:87).

SONUÇ

Günümüzde ekonomi literatüründe tanımlama noktasında üzerinde oldukça ciddi bir uzlaşının varolduğu para politikası ve fiyat istikrarı kavramlarına karşın, finansal istikrar kavramının tanımlaması konusunda aynı uzlaşa bulunmamaktadır.

Ancak bütün bu tanımlama sınırlamalarına karşın finansal istikrar genel olarak, finansal ilişkilerin (kredi, likidite, piyasa ve benzeri) fiyatlaması, dağıtımı ve yönetimindeki ekonomi mekanizmalarının ekonomi performansına katkıda bulunmak için iyi işlediği durum olarak tanımlanmaktadır.

Para politikası ise finansal istikrarın teorik açıdan birlikteliğini sağlayan unsurlar asıl olarak merkez bankasının finansal istikrarda çok önemli görevlere sahip olmalarıyla ilgilidir. Literatürde para politikası ile finansal istikrar ilişkisinin sebeplerinin teorik olarak açıklanmasında öncelikle, parasal aktarım mekanizması, ödeme sistemleri ve nihai borç verme makamı kavramlarına temas edildiği görülmekte ve bu kavramların ekonomi yönetiminde tek yetkili kurum olan merkez bankalarının kontrolü altında olmasının para politikaları ile finansal istikrar ilişkisinin anlaşılmasını kolaylaştıracağı belirtilmektedir.

Para politikası ile finansal istikrar arasındaki ilişkinin daha net anlaşılabilmesi için, her bir para politikası stratejisi altında finansal istikrarın ne şekilde etkilendiği de ele alınmalıdır. Günümüz ekonomi literatüründe merkez bankalarınca uygulanmakta olan para politikası stratejileri üç ana başlık altında toplanmaktadır. Bu stratejiler döviz kuru hedeflemesi stratejisi, parasal hedefleme stratejisi ve son olarak enflasyon hedeflemesi stratejisidir.

Merkez bankaları tarafından kullanılan para politikaları stratejileri içerisinde son yıllarda enflasyon hedeflemesi stratejisi yönünde ciddi bir eğilim görülmektedir. Kaynağı ne olursa olsun finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sisteminin dayanıklılığının artırılması, kurumsal yönetim ve risk yönetimi uygulamalarının geliştirilmesi, bankaların şeffaflığının ve kamuya bilgi verme özelliklerinin artırılması, mikro bazda yapılan düzenlemelerle bireysel olarak bankaların dayanıklılığının artırılması ve makro bazda düzenlemelerle finansal sistemin şoklara karşı direncinin artırılmasını hedefleyen Basel – III kriterleri bu amaçların gerçekleştirilmesi için halihazırda kullanılan asgari sermayenin nicelik olarak artırılması, niteliğinde değişiklik yapılması, tutulması gereken sermaye ihtiyacının

ekonominin çevrim dönemlerine göre arttırılabilmesi yada azaltılabilmesi asgari likidite oranlarına yönelik düzenlemeler yapılmasını sağlamaktır. Alım – satım hesaplarına ilişkin sermaye yeterliliği hesaplamalarında değişiklik yapılması, karşı taraf kredi ilişkisinin hesaplamasına ilişkin değişiklik yapılması yönünde çalışmalar yapılması oluşturmaktadır.

Söz konusu revizyonlar etkileri itibari ile ciddi sonuçlara yol açsa da sermaye yeterliliği hesaplama felsefesinde önemli sapmalar meydana gelmemektedir. Basel – III, Basel – II gibi sermaye gereksinimini hesaplama yöntemini tümünden değiştiren bir “devrim” değil ancak Basel – II’nin özellikle son finansal krizde gözlemlenen eksiklikleri tamamlayan bir ek düzenleme niteliğindedir.

Basel – III’ün uygulamaya alınacak olması kamuoyunda Basel – II’nin tamamen yürürlükten kalktığı ve yerine Basel – III kurallarının ikame edildiği şeklinde bir algı oluşturmaktadır. Bu algının oluşumunda finansal istikrarın temel amaç olarak düşünülmesi ve bunun para politikası kapsamında ele alınması temel etkindir. Bu çerçevede Basel – III yeni finansal düzenlemelerin önemli bir parçası olsada tek parçası gibi sunulmasının etkisi vardır.

Basel - III uygulaması kendinden önceki Basel - I ve Basel - II ye göre farklı bir şekilde para politikası aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu yeni uygulama TCMB’sı tarafından yapısal para politikası aracı olarak kabul edilmiş ve 2013 yılından sonra bir para politikası aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Çalışmada bu aracın etkin bir para politikası aracı olarak kullanılıp kullanılmayacağı analiz edilmiştir. Analiz değişkenlerini temsil eden zaman serilerinin özelliğine göre sınır testi yaklaşımı kullanılmıştır. Bu test için gerekli diğer test teknikleri uygulanarak metin içinde rapor edilmiştir. Elde edilen bulguya göre Türkiye’de mevduat bankalarının vermiş oldukları kredilerle, ana sermaye/(pasif+bilano dışı yükümlölükleri) temsil eden değişken arasında bir ikame ilişkisi bulunmuştur. Özellikle bankaların kredi yaratarak varlık arttırmaları mevduat bankalarının ana sermaye/(pasif+bilano dışı yükümlölükleri) oranında düşmeye neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bundan dolayı bankaların vermiş oldukları kredilere göre sermayeye ilaveler yapılması konusunda getirilecek sınırlamaların para politikası açısından bir araç olarak kullanılabileceği ifade edilebilir. Bu açıdan bankaların yükümlölük artışı yoluyla yaratabilecekleri varlıklara sınırlama getirilerek finansal

sistemin finansal kırılganlığına yönelik bir tampon mekanizması oluşturulmuş olacaktır. Ayrıca bankaların likidite şoklarına karşı şok emme kapasitesi de güçlendirilerek finansal sistemin işlevini sürdürmesi sağlanacaktır.

Türkiye’de Basel - III kapsamında uygulamaya konacak düzenleme TCMB’sı tarafından “kaldıraca dayalı zorunlu karşılık uygulaması” olarak tanımlanmıştır. Bu yeni araca göre uygulanacak zorunlu karşılık oranı ilk aşamada, 2013 yılı son çeyrek verilerine göre ortalama % 3 - % 3,5 arasında kalan bankalara 2014 yılından itibaren üç aşamda 1-2 puan aralığında ilave olarak zorunlu karşılık yükümlülüğü getirilmiştir. Sonraki yıllarda ilave olarak zorunlu karşılık oranı uygulanacak kaldıraç oranı üst limiti, kademeli olarak %5’e artırılabacak ve bu düzeyde tutulmasına karar verilmiştir. Böylece bankaların sermaye tabanı yükseltilerek finansal sistemin şok emme kapasitesinin artırılması amaçlanmıştır. Böylece finansal istikrarın sağlanması yönündeki amaç içinde önemli bir araç oluşturulmuştur. Ampirik bulgularımız bankaların kredi verme eğiliminin artmasına paralel bir şekilde söz konusu aracın kullanılması durumunda, bu eğilimi sınırlayıcı niteliğe sahip olduğu yönündedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Basel - III etkin bir para politikası aracıdır.

KAYNAKÇA

Akçay, A. M. (1997). *Para Politikası Araçları Türkiye ve Çeşitli Ülkelerdeki Uygulamalar*, Yayın No: DPT . 2483. Ankara: DPT Yayınları.

Altıntaş, M. A. (2006). *Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Altıntaş, M. A. (2012). *Kredi Kayıplarının Makroekonomik Değişkenlere Dayalı Olarak Tahmini ve StresTestleri – Türk Bankacılık Sektörü İçin Ekonometrik Bir Yaklaşımı*. TBB. İstanbul: 281.

Ayan, E. (2007). *Bankacılık Risklerini Yönetiminde Basel-II Uzlaşısı*, İstanbul: Beta Yayınları. 1(2).

BDDK, (2010). *Finansal Piyasalar Raporu*, BDDK. Ankara.

BDDK, (2010a). *Piyasa Riski Ölçümleme Yöntemlerine İlişkin Analiz*. www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/7812PROY.pdf.pdf. (13.01.2013).

BDDK, (2010b). *BDDK Risk Bülteni, BDDK Risk Yönetim Dairesi*. 2013. http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Risk_Bultenleri/8588bulten_ekim_2010. (13.01.2013).

Bernanke B. S ve Alan S. B. (1988). *Credit, Money, and Aggregate Demand*, NBER, *Working Paper*, W2534, <http://www.nber.org/papers/w2534.pdf?newwindow=1>, (13.01.2013).

Bernanke B. S. ve Frederic S. M. (January 1997). *Inflation Targeting: A New Framework for Monetary Policy*. NBER. Working Paper 5893. <http://www.nber.org/papers/w5893.pdf?newwindow=1>, (13.01.2013).

BIS, (2004). *Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması*. Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı. Gözden Geçirilmiş Düzenleme. Türkçe Çeviri.

http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/Basel_IISermaye_Yeterlilik_Duzenlemesi.pdf, (18.01.2013).

Cangürel, O. (2010, Haziran 3). Kriz, Basel III ve BDDK.

<http://www.dunya.com/kriz-basel-iii-ve-bddk89730haber.html>, (13.01.2012).

Crockett, A. (1997). *The Theory and Practice of Financial Stability, GEI Conference on the Origins and Management of Financial Crises, Gonville and Caius College Cambridge, United Kingdom*.

Cukierman, A. ve M. A. (1986). A Theory of Ambiguity, Credibility, and Inflation Under Discretion and Asymmetric Information, *Econometrica*. 1099-1128.

Delikanlı İ. U. TBB Bankacılıkta Kredi Türevlerini Hissedar Değerini Katkısı, Etkin Bir Şekilde Kullanımına İmkan Sağlayacak Risk Yönetimi Yapılanması ve Finansal Raporlanması Yayın No: 271 (2010).

http://www.tbb.org.tr/content/upload/Dokuman/800/Kredi_turevleri.pdf.

Delikanlı İ U. *Uluslararası Bankacılık ve Finans Sisteminin Yeni Mimarisi ve Türk Bankalarına Etkileri Konferansı*. (2011).

ECB, (2001). *The Monetary Policy of The ECB. Frankfurt*.

Granger. C. W. J. Newbold, P. (1974). *Spurious Regressions in Econometrics. Journal of Econometrics*.

Erkek, S. ve A. Dede (2008). *Basel-II ve Kobilere Etkisi. Konya Ticaret Odası*. 15 Mayıs.

Gray, S. and Talbot, N. (2006). *Monetary Operations Handbooks in Central Banking no.24, Centre for Central Banking Studies. Bank of England.*
<http://www.bankofengland.co.uk/education/Documents/ccbs/handbooks/pdf/ccbshb24.pdf>.

Gujarati D. N. (2001). *Temel Ekonometri*. Çev: Şenses, U. ve Şenses, G.G. İstanbul: Literatür Yayınları. 712-713.

Gürel, Eymen Esra B. GÜREL (Ocak 2012), *BSAD Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi* 1(3-4).
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/58/1639/17543.pdf>, (18.01.2013).

HDTM. (1998). Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ. 30.06.1998 tarihinde 23388 sayılı Resmi Gazete.

Kayalı, N., Çümen A. (2011). Basel II Sürecinde Kredi Derecelendirme ve Bir Tekstil İşletmesinde Uygulaması. *Yönetim Ve Ekonomi, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F.Dergisi*. (18)2.
http://www2.bayar.edu.tr/yonetimekonomi/dergi/pdf/C18S22011/115_126.pdf, (15.01.2013).

Kwiatkowski, D., Phillips, P.C. B., Schmidt, P. ve Shin, Y. (1992). *Testing The Null Hypothesis of Stationarity Against the Alternative of a Unit Root: How Sure Are We That The Economic Time Series Have a Unit Root?*. Journal of Econometrics. 54. 159 178.

Parasız İ.,(2007b). *Para Teorisi ve Politikası*. Ankara.

Parasız, İ., (2009). *Para Banka ve Finansal Piyasalar*. Bursa: Ezgi Kitapevi.

Pesaran, M. H. (2001). Yongcheol Shin and Richard J. Smith, *Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships*. Journal of Applied Econometrics, Volume. (16)3.

Savastano, M. (1996). *Dollarization in Latin America: Recent Evidence And Some Policy Issues*. IMF Çalışma Tebliği No. (96)4.

Schioppa, P. (2002). *Central Banks And Financial Stability: Exploring a Land in Between*. ECB Central Banking Conference Frankfurt am Main.

Schinasi, Garry J. (2004). IMF Working Paper WP/04/187

Savastano, M. (1996). *Dollarization in Latin America: Recent Evidence And Some Policy Issues*. IMF Çalışma Tebliği No. 96/4.

Teker, D. L. (2006). *Bankalarda Operasyonel Risk Yönetimi Örnek Banka Uygulamalı*. İstanbul: Literatür Yayınları. (1)1.

TCMB, (2005). *Finansal İstikrar Raporu*. TCMB, Ankara.

TCMB, (2006). <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/yayin/kitaplar/EnflasyonHedeflemesiRejimi.pdf>, (15.01.2013)

TCMB. (2012). Terimler Sözlüğü. Ankara. <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/gen-sek/sözlük.htm#parapolitikası>, (16.01.2013).

TCMB, (2013). *Finansal İstikrar Raporu*. (16)1.
http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/yayin/finist/Fir_TamMetin16.pdf, (15.01.2013).

The Bank for International Settlements BIS, (2010). Group of Governors and Heads of Supervision Announces Higher Global Minimum Capital Standards 12 September 2010. Retrieved from <http://www.bis.org/press/p100912.htm>, (13.06.2013).

The Basel Committee on Banking Supervision BASEL, (2010). *The Basel Committee's Response to the Financial Crisis: Report to the G20*. Retrieved 01 13, 2013, from, <http://www.bis.org/publ/bcbs179.pdf>, (15.01.2013).

Utkulu, U. (1993). *Cointegration Analysis: An Introductory Survey with Applications to Turkey*. 1.Uluslararası İstatistik Sempozyumu. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Yamak, N. ve Banu T. (2007). *Türkiye'de Nominal Faiz Oranı-Fiyat Düzeyi İlişkisi: Gibson Paradoksu*. 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi Tebliğleri. 24-25 Mayıs 2007. Malatya: İnönü Üniversitesi.

Yardımcıoğlu, M. ve Çam A. V. (2007). Sermaye Piyasalarındaki Derecelendirme Müessesesinin Basel-II Kapsamında Değerlendirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi*. Mart-Nisan, (8)1.

EK

EK 1: BAS Değişkeninden Kredilere Yönelik Nedensellik Testi Sonuçları

```
Autoregressive Distributed Lag Estimates
      ARDL(1,2) selected based on Schwarz Bayesian Criterion
*****
Dependent variable is INT
106 observations used for estimation from 2004M7 to 2013M4
*****
Regressor          Coefficient          Standard Error          T-Ratio[Prob]
INT(-1)             .97982              .028286                 34.6395[.000]
ENF                 -1.7615             .33290                  -5.2915[.000]
ENF(-1)             1.2645              .36722                  3.4436[.001]
ENF(-2)             .92527              .30317                  3.0520[.003]
C                   .34122              .55071                  .61961[.537]
T                   .3033E-3            .5647E-3                .53698[.592]
*****
R-Squared           .99931              R-Bar-Squared           .99927
S.E. of Regression  .017069             F-stat. F( 5, 100)      28793.2[.000]
Mean of Dependent Variable 19.5226             S.D. of Dependent Variable .63227
Residual Sum of Squares .029136             Equation Log-likelihood  284.1507
Akaike Info. Criterion 278.1507            Schwarz Bayesian Criterion 270.1603
DW-statistic         2.1436             Durbin's h-statistic    -.77265[.440]
*****

Diagnostic Tests
*****
* Test Statistics * LM Version * F Version *
*****
* A:Serial Correlation*CHSQ( 12)= 10.3469[.586]*F( 12, 88)= .79325[.656]*
*
* B:Functional Form *CHSQ( 1)= .12562[.723]*F( 1, 99)= .11746[.733]*
*
* C:Normality *CHSQ( 2)= 5.8295[.054]* Not applicable *
*
* D:Heteroscedasticity*CHSQ( 1)= 5.4179[.020]*F( 1, 104)= 5.6020[.020]*
*****
A:Lagrange multiplier test of residual serial correlation
B:Ramsey's RESET test using the square of the fitted values
C:Based on a test of skewness and kurtosis of residuals
D:Based on the regression of squared residuals on squared fitted values
```

```
Estimated Long Run Coefficients using the ARDL Approach
      ARDL(1,2) selected based on Schwarz Bayesian Criterion
*****
```

```

Dependent variable is INT
106 observations used for estimation from 2004M7 to 2013M4
*****
Regressor          Coefficient          Standard Error          T-Ratio[Prob]
ENF                 21.2281                44.7991                .47385[.637]
C                   16.9120                3.8090                4.4400[.000]
T                   .015030                .0073222              2.0527[.043]
*****

Error Correction Representation for the Selected ARDL Model
ARDL(1,2) selected based on Schwarz Bayesian Criterion
*****
Dependent variable is dINT
106 observations used for estimation from 2004M7 to 2013M4
*****
Regressor          Coefficient          Standard Error          T-Ratio[Prob]
dENF               -1.7615                .33290                -5.2915[.000]
dENF1              -.92527               .30317               -3.0520[.003]
dC                 .34122                .55071                .61961[.537]
dT                 .3033E-3              .5647E-3              .53698[.592]
ecm(-1)            -.020176              .028286              -.71328[.477]
*****
List of additional temporary variables created:
dINT = INT-INT(-1)
dENF = ENF-ENF(-1)
dENF1 = ENF(-1)-ENF(-2)
dC = C-C(-1)
dT = T-T(-1)
ecm = INT -21.2281*ENF -16.9120*C -.015030*T
*****
R-Squared          .38044          R-Bar-Squared          .34946
S.E. of Regression .017069      F-stat. F( 4, 101) 15.3512[.000]
Mean of Dependent Variable .021604      S.D. of Dependent Variable .021163
Residual Sum of Squares .029136      Equation Log-likelihood 284.1507
Akaike Info. Criterion 278.1507      Schwarz Bayesian Criterion 270.1603
DW-statistic       2.1436
*****
R-Squared and R-Bar-Squared measures refer to the dependent variable
dINT and in cases where the error correction model is highly
restricted, these measures could become negative.

```